

17 снежня — 95 год беларускаму кіно

Акцыя “Беларускаму кіно-95”, маладзёжны конкурс на стварэнне паўнаметражнага анімацыйнага фільма, запуск маладзёжнага сіткома “Ілюзіі”, дакументальныя і анімацыйныя прэм’еры, візіты замежных гасцей, прасоўванне ўласнай прадукцыі ў інтэрнэце... У бягучы год 95-годдзя беларускага кінамотографа кінастудыя “Беларусьфільм” прыцягвала ўвагу разнастайнымі ініцыятывамі і падзеямі. Самая чаканая з іх — будучая прэм’ера баёпіка “Купала” Уладзіміра Янкоўскага — стужкі пра лёс народнага паэта Беларусі, што сталася падзей у медыяполі. “Гэта будзе кіно, знакавае па шматлікіх параметрах”, — абяцае генеральны дырэктар кінастудыі Уладзімір Карачэўскі і дадае, што адмысловага паказу для кінасупольнасці прыйдзецца яшчэ трошкі пачакаць.

ст. 6

Для нас і пра нас

Соцыум

ТАПАГРАФІЯ БОЛЮ АБДУДАВАНАГА ГОРАДА

У сталіцы Беларусі яшчэ можна адшукаць забытыя адрасы, звязаныя з нацысцкім тэрорам часоў апошняй вайны. Як захаваць памяць аб месцах пакут ды гібелі ахвяр і зрабіць іх заўважнымі ў гарадской прасторы?

ст. 4

Форум

“МЫ РОБИМ УСЁ, КАБ РУЧАЛА МУЗЫКА БЕЛАРУСКІХ КАМПАЗИТАРАЎ”

Міхаіл Фінберг лічыць неабходным расказаць не пра сябе, а пра нашу музычную спадчыну, без якой ён не ўяўляе сваёй творчасці

ст. 7

Праз гасцінец

АГРАГАРАДОК МАЙСТРОЎ

Пра тое, як Хатынічы супраціўляцца негатыўным тэндэнцыям, убачыў у час камандзіроўкі наш карэспандэнт

ст. 11

У галоўных ролях — Мікалай Шэстак (Купала) і Вераніка Пляшкевіч (Паўліна Мядзёлка).
 Фота прадастаўлена прэс-службай кінастудыі

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

У спісе UNESCO — Юраўскі карагод

11 снежня Міжнародны камітэт па ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO падчас сваёй 14-й сесіі ў горадзе Багата (Калумбія) прыняў рашэнне аб уключэнні Юраўскага карагода ў Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO.

Юраўскі карагод у вёсцы Пагост Жыткавіцкага раёна — гэта старадаўні абрад, прымаркаваны да веснавага свята Юр'я. Ён мае важнае значэнне для ўсёй славянскай цывілізацыі. Захаванне абраду — гэта ўклад нашай краіны ў агульны падмурак сусветнай культуры і развіццё культурнай разнастайнасці.

Уключэнне абраду ў згаданы спіс — вынік сумесных намаганняў Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах UNESCO, Міністэрства культуры, мясцовых уладаў і супольнасцяў, няўрадавых арганізацый і экспертаў.

Раней у спіс UNESCO былі ўключаны два беларускія элементы: калядны абрад "Цары" вёскі Семежава Капыльскага раёна (2009) і святкаванне ў гонар іконы Маці Божай Будслаўскай (Будслаўскі фэст) вёскі Будслаў Мядзельскага раёна (2017).

Вішнем жыхароў Пагосту, удзельніцаў фальклорна-этнаграфічнага гурта "Міжрэчча". Артыкул пра адметнасці Юраўскага карагода і чаму для яго захавання спатрэбілася падтрымка UNESCO, чытайце ў наступных нумарах.

Фота з архіва "К"

Феномен "Паўлінкі" і чатыры традыцыі

3 Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь паведамлілі, што 11 снежня на пасяджэнні Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры былі разгледжаны і падтрыманы прапановы аб неабходнасці надання статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці яшчэ пяці нематэрыяльным праявам творчасці.

Сярод іх — чатыры традыцыі: веснавых карагодаў на Вялікдзень, Праводную нядзелю і провадаў зімы ў вёсцы Пінкавічы Пінскага раёна; шчадравання "Конікі" ў Давыд-Гарадку Столінскага раёна; вырабу дываноў у тэхніцы аплікацыі саломкай па тканіне ў вёсцы Рухава, аграгарадку Палажэвічы і горадзе Старыя Дарогі Старадарожскага раёна; прыгатавання стравы "Поразаўская банюха" ў гарадскім пасёлку Поразава, вёсцы Карэвічы Свіслацкага раёна. Гаворка аб наданні статусу каштоўнасці ішла і пра тэатральны феномен Купалаўскай "Паўлінкі" Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

Пасля прыняцця адпаведнага рашэння Міністэрствам культуры згаданыя элементы будучы ўключаюцца ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Беларусі.

13 снежня ў будынку Прэзідыума НАН Беларусі адбылася прэзентацыя 100-томнага ўнікальнага кніжнага праекта "Беларускі кнігазбор", у якім прадстаўлены лепшыя творы мастацкай літаратуры, айчыннага літаратуразнаўства і гісторыі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Нагадаю, што першы том унікальнага кніжнага выдання ("Ян Чачот. Выбраныя творы") быў апублікаваны яшчэ ў 1996 годзе. А апошні, 100-ты юбілейны том — "Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч. Выбраныя творы" — выйшаў у свет у кастрычніку бягучага года. Серыя распрацавана ў Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы

Юбілей кніжнай серыі

НАН Беларусі. Аўтарам ідэі і галоўным рэдактарам з'яўляецца беларускі пераменнік, фалькларыст, перакладчык і літаратуразнаўца Кастусь Цвіркі.

Як вядома, "Беларускі кнігазбор" уключае ў сябе тры серыі: мастацкая літаратура, гісторыка-літаратурныя помнікі і пераклады замежнай класікі. Безумоўна, самай значнай з'яўляецца серыя "Мастацкая літаратура": у ёй на сёння выйшла 77 тамоў. З 2008 года да ажыццяўлення праекта далучылася акадэмічны выдавецтва "Беларуская навука". Дзякуючы сумесным намаганням, былі апублікаваныя яшчэ амаль тры з паловай дзясятка кніг.

Так, упершыню шырокая грамадскасць

атрымала такія фундаментальныя выданні, як "Беларускія летапісы і хронікі", "Беларуская старажытная літаратура", "Беларусы" Яўхіма Карскага, "Выбраныя творы" Уршулі Радзівіл, Францішка Багушэвіча,

Уладзіслава Сыракомлі ды многіх іншых пісьменнікаў. Побач з класічнымі творами Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, якія складаюць залаты фонд нацыянальнай літаратуры, у культурную прастору была вер-

нута творчая спадчына Усевалада Ігнатюскага, Максіма і Гаўрылы Гарэціх, Вацлава Ластоўскага, Уладзіміра Жылкі, Язэпа Лёсіка і іншых рэпрэсаваных пісьменнікаў. Арыгінальнай і не менш каштоўнай часткай праекта з'яўляюцца пераклады на беларускую мову твораў Ігана Вольфганга Гётэ і Фёдера Дастаеўскага.

Такім чынам, 100-тамоў "Беларуская кнігазбор" — гэта сапраўдная скарбніца лепшых твораў нацыянальнай літаратуры, выданне, якое атрымала вядомасць, прызнанне і высокую ацэнку не толькі ў Беларусі, але і далёка за яе межамі. Таму, натуральна, у самы бліжэйшы час чакаецца працяг гэтай выдатнай кніжнай серыі.

Парад партрэтаў для ратушы

Мінская ратуша становіцца ўсё больш падобнай на мастацкі музей. Днямі яе інтэр'ер упрыгожылі шэсць новых жывапісных твораў. Гэта партрэты гістарычных асоб, якія ў розныя часы ўзначальвалі горад, і чыя дзейнасць з нашага сённяшняга гледзішча была для Мінска асабліва плённай.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ / Фота аўтара

Партрэты выкананы трыма вядомымі майстрамі — народным мастаком Беларусі Уладзімірам Тоўсцікам, заслужаным дзеячам мастацтва і лаўрэатам спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва Уладзімірам Ганчаруком. Работы першых двух твораў стылёва блізка класічнаму параднаму партрэту, а зробленае Уладзімірам Ганчаруком выклікае ў памяці так званыя "сармацкія партрэты", на якія беларуская (літоўская) шляхта паўстае ў рыцар-

скім рыштунку, са зброяй і атрыбутамі ўлады.

Партрэтны цыкл ахоплівае час ад першага князя нашага Глеба Менскага, пры якім паселішча стала вартай увагі кропкай на тагачаснай палітычнай карце, да Караля Яна Чапскага — гарадскога галавы ў

1890 — 1901, дзякуючы чыёй рухлівасці Мінск стаў горадам з інфраструктурай, пэўныя чынікі якой былі не горшымі за аналагічныя ў еўрапейскіх сталіцах.

Таксама ёсць выявы кіраўнікоў горада часоў Вялікага Княства і Рэчы Паспалітай, калі ў нашай

дзяржаве было шырока распаўсюджана Магдэбургскае права, і расійскіх губернатараў, вартых удзячнай памяці мінчукоў. Фомам для кожнага партрэта служыць карта горада і рэгіёна, што адпавядае пэўнаму часу.

Як паведамліла "К" Наталля Бернат, вядучы метадыст па інструментальным мастацтве Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра, на 28 снежня запланавана правядзенне Навагодняга балу з губернатарам. Мяркуюцца, што мерапрыствыя адбудзецца ў харэаграфічнай школе абласнога цэнтра.

Яўген РАГІН

Па словах Наталлі Іванунай, у балі будучы браць удзел паўсотні пар: школьнікі старэйшых класаў

Брэсцкая рэпетыцыя да галоўнага балу

корпуса, вышэйшых навучальных устаноў.

З набыццём вчэрніх сукенак і фракаў — ажыятаж. Пачнецца бал, як гэта і было прынята колись, паланэзам. А рэй будзе весці Яго Вялікасць Вальс. Гэтымі днямі высявятляецца, які інструментальны

калектыў стане акампаніатарам. Неаспрэчна адно: гук будзе жывым. Прадудзены і ўдзел прафесійных музыкантаў і танцораў.

Брэсцкі бал, натуральна, стане адной з рэпетыцыяў балу Прэзідэнтскага.

Газета КУЛЬТУРА ШТОДНІШНЯЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦІВІЧ, Яўген РАГІН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМІЛЬКОВІЧ, Алег КЛІМАН, Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЬНІ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ; карэспандэнт: Валіччына КРАСОЎСКАЯ; мастацкі рэдактар — Наталля БАРАК; карэктар — Таццяна ПАШУНЬКА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчак установа "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна;
першы намеснік дырэктара — КРУШЫЦКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чэравыты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдчы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца пражыцця, зваротны адрас. Аўтарскія рупіцы не рэдакцыйны і не вяртаюцца. Меражаны аўтары могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2019. Наклад 3262. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падпісана ў друку 13.12.2019 у 18.00. Замова 4301.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/06 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Нас аб'ядноўвае кіно!

11 — 12 снежня ў Мінску прайшла навукова-практычная канферэнцыя “95 год беларускаму кіно: гісторыя, сучаснасць, перспектывы”. У першы дзень яе госці наведалі майстар-класы запрошаных спецыялістаў па гісторыі і тэорыі кінамастацтва. На другі дзень распачалася навуковая частка канферэнцыі: пленарнае пасяджэнне і круглы стол, цягам якога выступілі з дакладамі і прамовамі амаль пяцьдзесят тэарэтыкаў і практыкаў кіно.

Валянціна КРАСОЎСКАЯ / Фота аўтара

Згадзенымі лекцыямі выступілі тры запрошаныя ў Расію кіназнаўцы. Доктар мастацтвазнаўства, прафесар з Масквы Кірыл Разлогаў у сваёй лекцыі “Распад СССР і сусветнае кіно” паразважаў аб тым, як тэма падзеі паўплывала на постсаветскае кінапрацэс, што адрознівала яго ад сусветнага, а што — аб'ядноўвала з ім, і куды рухаецца кіно як мастацтва зараз. Ніна Качалаева, кандыдат гістарычных навук (Масква) спынілася на тэме “Культурна ідэнтычнасць і яе рэпрэзентацыя на экране”. Яна растлумачыла слухачам, якія элементы ўваходзяць у паняцце культурнай ідэнтычнасці і больш падрабязна распавяла пра этнічную ідэнтычнасць чалавека на прыкладзе фільма “Андрэй рэвалюцыі” Аляксея Аніпчанкі, а таксама пра ролю матэрыяльнай рэканструкцыі асяроддзя на прыкладзе двух фільмаў “Барыс Гадуню” Фёдара Бандарчука і Уладзіміра Мірзоева з аднайменнай назвай. Ларыса Бярэзайчук, кандыдат мастацтвазнаўства (Санкт-Пецярбург) у сваім выступе “Рэпрэзентацыя актуальнага мастацтва ў сучасным кінематографе” распавяла пра складанасць паняцця contemporary art і прывяла як яго прыклад фільм Юліана Раззфельдта “Маніфест”.

На другі дзень пленарнае пасяджэнне пачалося з прывітальнага слова да ўдзельнікаў канферэнцыі намесніка Старшыні Прэзідыума НАН Беларусі, акадэміка Аляксандра Кільчэўскага, выступаў начальніка аддзела па кіне-

матаграфіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Аляксея Бяззугла, дырэктара ДНУ “Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры” НАН Беларусі, акадэміка Аляксандра Лякоткі, гендирэктара кінастудыі Беларускафільм Уладзіміра Карацэўскага, старшыні “Беларускага” саюза кінаматаграфістаў Віктара Васільева.

— Сёння як ніколі важна падтрымліваць традыцыі беларускага кіно, які ў гэтай краіне культуры, паважана і шанавана яе здабыткі, — падкрэсліў Аляксандр Кільчэўскі ў сваёй прамове.

Уладзімір Карацэўскі выступаў са словамі надзеі на згоды з неадзінадушным кінаматаграфістамі:

— Тое, што мы сёння сабраліся на гэтай канферэнцыі, сведчыць: беларускае кінасуполка, нягледзячы на ўсе рознагалосці, бачыць агульную мэту — дабіцца таго, каб беларускае кіно было моцным, паспяховым, запатрабаваным і сучасным. Акрамя таго, канферэнцыя дае магчымасць абмеркаваць праблемы, супярэчліваці, паставіць вострыя пытанні.

На пленарным пасяджэнні і круглым стала выступілі відэомана кіназнаўцы і рэжысёры, сярод якіх Вячаслаў Нікіфарав, Ігар Воўчак, Антон Сідарэнка, Вольга Дашук, Мікіта Лаўрацкі, Наталля Агафанава, Людміла Саянкова-Мельніцкая. Удзельнікі і арганізатары канферэнцыі спадзяюцца, што яе правядзенне стане штогадовай традыцыяй і дапаможа развіваць кінадыкурс у Беларусі.

“Стварэнне свету” трымалася на балетнай афішы нашага Вялікага тэатра з красавіка 1976-га. Перажыла перыпетыі рамонт будынка, перабраўшыся на сцэну Палаца Рэспублікі. На некаторы час знікла з тэатральных абшараў, але заставалася ў памяці усіх, хто бачыў яго хаця б аднойчы. І, нарэшце, вярнулася на родную сцэну: 8 снежня адбылася прэ’ера новай аўтарскай рэдакцыі гэтага балета, які ў свой час стварыў новае аблічча ўсёй беларускай харэаграфіі.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Так, да яго была “Кармэн-сіюіта”, некаторыя іншыя работы Валянціна Елізар’ева, у 1973-м прызначанага галоўным балетмайстрам Вялікага тэатра Беларусі. Але менавіта “Стварэнне свету” выклікала неверагодны ахвятаж, прыцягнула да балета ўвагу нават тых, хто ніколі не быў тэатраманам, узяло неверагодны па напалу жарыст дыскусіі. У ідэалагічнай “правільнасці” самой задумы ніхто не сумняваўся: тут можна было ўбачыць і лёгкі гумар біблейскіх сімвалаў, апаветны антырэлігійнай прапагандзе, і відэачныя заклі да міра ва ўсім свеце, вызначальны для саветскай дзяржаўнай палітыкі, а ў скоках Д’ябла з яго атачэннем бачылася пародыя на заганныя выкрутасы падгнілага Захаду. Калі што-сьці і бінтажыла, дык выключна сцэна Адама і Евы, пасля якой “нарадзілася” неабсяжыны шэраг кардэбалета. Затое моладзь палюбіла спектакль найперш за “аголенныя целы” і трыко колеру скуры і нявінна чыталыся, але нязвыклія пішчотнасці на падлозе, няхай і ў пуантах, успрымаўся сапраўднай сексуальнай рэвалюцыяй.

Сёння, калі “Стварэнне свету” вярнулася, стала канчаткова зразумела: гэта была рэвалюцыя іншага кітлату — мастацка. Апошнім часам неаднаразова даводзілася чуць з розных бакоў, што аліжна, маўляў, перавагай маладога талды харэографы была “насмротнасць” тагачасных заходніх пастановак, забяспечаная праз жонку родам з Балгарыі, што ўвогуле яго пастановкі трымаюцца выключна на эфектнай сігнаграфіі ды добрай музыцы, без якіх пластыка нічога не варта. Усе гэтыя кліны маглі з’явіцца толькі пры разбуранні пачатковай задумы (а без належнага дагляду спектакль папраўдзе рассыпаўся на вачы) — і апраўдзілі, бы прывіды ў ранішнім змярканні, які толькі балет нанова выйшаў на сцэну. Ён ніколі не састараў — наадварот, канчаткова стаў жывой класікай, дакаваўшы сваю актуальнасць, незалежную ад часавых вымярэнняў.

Звадалася б, нічога кардынальна не змянілася — усё на месцы. Але ўсё зазіла новым святлом! Прычым не толькі з-за рэальна іншага абсталявання (мастак па святле — Ніна Іванкіна),

Рэвалюцыя на пуантах

Узбагацілася і само наша ўспрыняцце, напрытаквана на сцэнальным стосе найноўшых пастановак з усёго свету. І акцэнт у грамадстве. І бачанне аўтара, найпрост залежнае ад новых артыстаў.

Гэты спектакль, які “Ціль Уленшпігел”, “Спартак”, ствараў Валянцінам Елізар’евым на магутнага Юрыя Траяна і зусім маленькага, безбароннага ў параўнанні з ім Людмілу Бржазоўскую, надзелена моцным духоўна-інтэлектуальным стрыжнем. Спробы прастай копіі, што ажыццяўляліся далейшымі пакаленнямі артыстаў, не прынісілі адуцэння таго першапачатковага адкрыцця: патрабавалася новае бачанне, і кожны з выканаўцаў імкнуўся знайсці шпосыі сваё, ды часам беспаспяхова. Нарэшце, у новай аўтарскай рэдакцыі ўсё здзейснілася.

Прэ’ера танцавалі народная артыстка Беларусі Ірына Яромкіна (Ева) і заслужаны паводле апырмана звання Канстанцін Геронік (Адам), які ў іншых складках заўважаны і ў партыі Д’ябла. У славутым Алажыя на першы план выйшла тэма зусім не эротыкі. Знік традыцыйна непарушны саюз бруталнасці і амаль бесцеласнасці, сатканай адно з візуальнай душы. Тэма аховы жанчыны мужчынам паўстала пошукамі

партнёрства на роўных — не ў фізічным плане (хаця Адам па-ранейшаму носіць Еву на руках), і найскладанай падтрымка нікуды не пацэлілася), а ў душэўным: цяперашнія нават самыя моцныя жанчыны маюць патрэбу ў паразуменні, падсілкаванні клопатам, пшчотай з боку блізкіх, у адчуванні таго моцнага “тылу”, што трымаецца на адказнасці, надзейнасці

падобным да беларускіх вандрунікаў, вымушае згадаць і Сымона-музыку, і глыбока сімвалічных герояў “Раскіданага гнязда”, а галоўнае — паставіць побач са знакавымі для кожнай культуры постсмаці стваральнікаў нацыянальных каштоўнасцяў. Тую ж тэму беларускія працягваюць народныя элементы харэаграфіі ў сцэне Бога з анёлкамі, галовы якіх упрыгожаны не адно традыцыйным німбаі, але і культаўскімі вяночкамі, кветкамі з якіх параскіданы і па іх сімвалічных стрыхах. Тэма ж вяночкі — на галовах смешных фігур жыўёл баках авансмыны. Калісьці яны асацыяваліся выключна з дзяцінствам, а цяпер у іх бачыцца такія шалагаўскія спасылкі, як блакітная карова, белая козачка.

А вось Д’ябал і яго атачэнне без цяжкасці атаясамляюцца з героямі масавай культуры: нават знешне яны падобныя да вампіраў, зомбі, тэрмінараў ды ўсялякіх іншых ажыцвяльных мершчыкоў ці нелюдзяў, шчодраскіданых па кінастужках і камп’ютарных гульнях. Дый на задніх яшчэ больш відэачныя становішча сувязі з мадоннай Міхала Савіцкага, і з пікаўскай “Гернікай”. Вока без цяжкасці выхоплівае і ўкраінскія карані мастака Югена Лысіка, што выяўляюцца не толькі ў колеравай гаме вяночкі, але і ў самым прырышце “пераякання” аднаго залніка ў другі, нагадваючы змену месца дзеяння ў ўкраінскім вяртэпе — аналага нашай баглейкі.

Яркай, свежай, вельмі і вельмі сучаснай застаецца лексіка гэтага балета. Колкі адметныя знаходкі! За кожнай пластычнай дробязцю — запамінальны характар, глыбокі сэнс. І ніякіх “агульных форм руху”, што не ўтрымліваюць у сабе зместу — эмацыйнага ці інфармацыйнага.

Салісты дуодна адчуваюць усе елізар’еўскія пачыслы, асэнсоўваюць сваіх персанажаў інтэлектуальна, не патануючы ў харэаграфічны складанасці. Бачна, якая вялікая праца праведзена. Таму ёсць упэўненасць, што некаторыя прыкрыя недакладнасці ў кардэбалета і выканаўцаў невялікіх партый хутка знікнуць. А як выдатна гучыць аркестр пад кіраваннем дырыжора-пастаноўшчыка Вячаслава Воліча — прадстаўніка нашай школы, які быў запрошаны галоўным дырыжорам у Адэскі нацыянальны акадэмічны тэатр оперы і балета. Музыка не акампануе і нават не проста разгортваецца — яна дыхае, жыве, заае сардэчны пульс сімвалічнаму дзеянню.

Гэтак жа жыве і дыхае ўвесь балет. І вымушае ў чарговы раз задумаша над сімвалічнасцю назвы: новае аблічча харэаграфічнага свету Беларусі перажывае сваё другое стварэнне.

Фотафакт

Вядомаму беларускаму кампазітару Алегу Моўчану пасмяротна прысудзілі ўзнагароду Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці. Акрамя музыкальнай творчасці, Алег Уладзіміравіч актыўна працаваў і ў галіне абароны аўтарскага права, быў старшынёй Нацыянальнага цэнтру інтэлектуальнай уласнасці. Залаты медаль “За творчасць” удава кампазітара, спявачка Ірыне Відавай уручыў Міхал Швантнер, дырэктар дэпартаменту краін з пераходнай і развітой эканомікай Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці.

Фота Валянціны КРАСОЎСКОЙ

Тапаграфія болю адбудаваанага горада

Мы ведаем пра існаванне супраціву акупантам, ведаем, што захопнікі супраць яго змагаліся — але часта нават не задумваемся, дзе менавіта адбываліся тыя ці іншыя падзеі, нават вядомыя нам са школьных падручнікаў, не ўяўляем, дзе дакладна жылі і дзейнічалі героі і антыгероі ваеннай пары. Як зрабіць гэтыя месцы заўважнымі і трывала замацаванымі ў грамадскай свядомасці? І галоўнае — як зберагчы будынкі, якія яшчэ захоўваюць памяць аб тых трагічных падзеях? Як памяць пра мінулае можа ўратаваць каштоўныя будынкі, і чаму помнік не заўжды можна пазначыць толькі па знешнім выглядзе.

Антон РУДАК

ЭКСКУРСІІ І МУЗЕІ

Сёлета ўвосень, калі краянавец Цімафей Акудовіч прапанаваў мне зладзіць экскурсію па месцах, звязаных з дзейнасцю мінскага падполля, мы сутыкнуліся з праблемай высвятлення той самай тапаграфіі тэрору. Сучаснае архітэктурнае аблічча Мінска значна адрозніваецца ад таго, як горад выглядаў перад пачаткам вайны. І рэч нават не ў ваенных разбурэннях, хаця і яны мелі жahlівыя маштабы. Сітуацыя ўскладняецца тым, што, хаця даследчыкам і вядомы прыкладны спіс канспіратыўных кватэр мінскага падполля, пераважная большасць іх знаходзілася падаль ад цэнтра, занятага ўстановамі акупантаў, на гарадскіх ускраінах, у драўляных дамах. На жаль, гэтыя будынкі збольшага былі зруйнаваныя цягам пасляваенных дзесяцігоддзяў, дзе-нідзе зніклі нават цэлыя вуліцы і іх назвы — і цяпер зарыентавацца ў падпольным Мінску не так проста.

Таму для стварэння пешага экскурсійнага маршруту па месцінах, звязаных з гісторыяй супраціву, давялося звярнуць увагу не ў апошняю чаргу на месцы, дзе размяшчаліся карныя і прапагандысцкія органы, якія супрацьстаялі падпольшчыкам, і на месцы зняволення. Ведаць структуру, функцыі і спецыфіку дзейнасці гэтых органаў проста неабходна, каб лепш разумець, супраць якога каварнага і дасведчанага ворага даводзілася змагацца мінскім пад-

польшчыкам, і якую пагрозу ўяўлялі нацысцкія карнікі для мірных мінчукоў. У Мінску функцыі гестапа выконвала СД — унутраная служба бяспекі СС. Не адставаў ад яе і абвер — вайсковая разведка, якая ў Мінску займалася знішчэннем падполля і дасягнула ў гэтым ці не яшчэ большых “поспехаў”, чым калегі з СД.

У Беларусі, дзе памяць аб вайне яшчэ не дарэшты забытая і жывая нават на ўзроўні фальклору і гарадскіх легенд, у любым горадзе амаль пра кожны даваенны будынак вам могуць расказаць: маўляў, тут падчас вайны было гестапа ці абвер. Вядома, часта гэта толькі чуткі альбо фантазіі. І парадасальным чынам, часта з масавай памяці сціраюцца сапраўдныя месцы, звязаныя з гісторыяй нацысцкага тэрору. А менавіта такія мясціны і будынкі патрабуюць мемарыялізацыі і музеефікацыі ці не ў першую чаргу — асабліва, калі яны былі звязаныя з гібеллю ахвяр.

КАРНІКІ І ТУРМЫ

Нямногія, акрамя даследчыкаў перыяду акупацыі, памятаюць, напрыклад, што ў Мінску галоўнае ўпраўленне СД знаходзілася ва ўніверсітэцкім гарадку, у дарэвалюцыйным будынку, які стаяў на месцы, дзе цяпер пляцоўка і празенная частка перад галоўным корпусам БДУ. Сам будынак Інстытута народнай гаспадаркі, дзе размяшчаўся гэты карны орган, моцна пацярпеў ад бомбардзіровак, а немы ўзрвалі яго перад адступленнем. Падмуркі і падвалы, дзе знаходзілася следчая турма СД, у якой пакуталі партызёты, разабралі ў пасляваенныя гады падчас расчэпы тэрыторыі будучай плошчы Незалежнасці. Пра

гэтыя трагічныя старонкі гісторыі ўніверсітэцкага гарадка можна было б больш падрабязна расказаць ў экспазіцыі музея гісторыі БДУ — ён знаходзіцца акурат у галоўным корпусе гэтай навучальнай установы. Захаваўся нават лісты мінскіх падпольшчыкаў з апісаннем побыту ў турме СД, выгляду камер і планаў падрыхтоўкі ўцекаў — гэта ж гатовая аснова для мемарыяльнай экспазіцыі.

Яшчэ цікавей сітуацыя з мінскімі адрасамі абвешчанага ў будынку з такой багатай гісторыяй таксама хацелася пабачыць экспазіцыю, якая распавядала б, у тым ліку, і аб гісторыі зняволеных тут падпольшчыкаў і мірных жыхароў Мінска часоў апошняй вайны. Дакументы сведчаць аб неаднаразовых спробах уцекаў і ўзброенага па-

банам. Аб трагедыі, якая разгарнулася тут у часы акупацыі, нагадвалі толькі сціплыя памятныя знакі на месцы масавага знішчэння вязняў — само ж месца, дзе знаходзіўся лагер, заставалася ніяк не пазначаным. Галоўны абеліск, які ўшаноўваў памяць ахвяр лагера, паўстаў у пасляваенныя гады за пару кіламетраў ад самога лагера і месцаў знішчэння яго ахвяр. Такі падыход ствараў бытанію і з часам сціраў памяць пра рэальнае месца трагічных падзей. Толькі адносна нядаўна, у апошнія

дзесяцігоддзе, пачалося добраўпарадкаванне тэрыторыі, якую займаў лагер, праведзеныя археалагічныя даследаванні на месцы яго карпусоў, якія цяпер адпаведным чынам пазначаны над паверхняй зямлі. Упершыню за пасляваенныя гады мемарыял з’явіўся таксама на месцы масавых забойстваў вязняў лагера ва ўрочышчы Благаўшчына.

Крыху іначэй пакуль выглядаюць справы ў Масюкоўшчыне, дзе знаходзіўся лагер ваеннапалонных — шталаг 352. Мемарыял на адным з месцаў пахавання ахвяр лагера быў створаны яшчэ ў 1950-я гады, а вось сама тэрыторыя, дзе ўтрымлівалі вязняў, доўгі час заставалася занятай спачатку лагерам ужо для нямецкіх ваеннапалонных, а пасля — вайсковым гарадком. Да нашых дзён захаваўся шэраг лагэрных будынкаў, якія ўтрымліваюць памяць аб трагедыі шталага 352.

Сёння, калі гэты раён актыўна рыхтуецца да но-

вага будаўніцтва, паўстала пытанне аб захаванні часткі старой забудовы, звязанай з гісторыяй лагера. Увосень былі зруйнаваны аднапавярховыя памяшканні баракаў, дзе некалі таксама жылі і працавалі ваеннапалонныя. Падчас зносу на драўляных перакрыжках тут выявілі некалькі дзесяткаў налісаў з прозвішчамі вязняў — такія імяні захаваў памяць аб сабе. Мясцовыя жыхары сведчаць, што раней падобныя надпісы зна-

Казарма ў Масюкоўшчыне, дзе быў лазарэт шталага 352.

ходзілі і ў іншых будынках лагера. З дапамогай высветленых імянаў ваеннапалонных энтузіясты спадзяюцца ўсталяваць сувязь з іх нашчадкамі і атрымаць новую інфармацыю пра лёс вязняў.

А вось двухпавярховы казарме 1937 года пабудовы пашанцавала больш. Будынку, дзе некалі знаходзіўся лагэрны лазарэт, прапаноўваюць надаць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці, а тэрыторыю вакол яе хочучь захаваць як сквер. Магчыма, некалі і тут з’явіцца мемарыял на памяць аб ахвярах шталага 352, а ў будынку маглі б легчы ў аснову экспазіцыі, прысвечанай гісторыі лагера. Хаця праект казармы і тыпавы, але ж гістарычны лёс яе — зусім не тыповы.

МЕСЦЫ ЗАБОЙСТВАЎ НЯВІННЫХ АХВЯР

Сумны прыклад знікнення памяці аб рэальным месцы трагічных падзей — гісторыя Тучынкi. Месца, дзе нацысты здзейснілі ў лістападзе 1941 года першую ў Мінску масавую акцыю знішчэння яўрэяў, застаецца, фактычна, забытым і невядомым у шырокіх колах. Кар’ерыя сельскіх заводаў у раёне вуліцы Харкаўскай, дзе адбываліся масавыя забойствы каля 14 тысяч чалавек, пазней былі зруйнаваныя з паверхняй зямлі, і на іх месцы з’явілася прамысловая зона з галіной чыгункі.

Будынак, дзе падчас нацысцкай акупацыі размяшчалася мінскае ўпраўленне абвера, пасля пападання бомбы.

Фота Уладзіміра Лупейка

Аэрафотаздымак часоў акупацыі з вiдам на Тучынку і месцы масавых забойстваў. З калекцыі Паўла Рабастоўска

Будынак ва ўніверсітэцкім гарадку БДУ, дзе падчас фашысцкай акупацыі знаходзілася нацысцкая служба бяспекі — СД.

ра — мясцовая штаб-кватэра гітлераўскай вайскавай разведкі, якая прыклала руку да шэрагу праваў падполля, знаходзілася таксама ў адным з карпусоў БДУ, але ён захаваўся да нашых дзён — цяпер тут, на вуліцы Карла Маркса, 31, размяшчаюцца філалігічны і эканамічныя факультэты ўніверсітэта. Пра “ваенную” старонку гісторыі будынка, на жаль, многія нават не здагадваюцца.

Яшчэ адно месца ў Мінску, звязанае з гісторыяй падполля і супрацьстаяння захопнікам — так званы Пішчалаўскі замак на вуліцы Валадарскага, дзе сёння размяшчаецца следчы ізалятар. У гады акупацыі акурат тут утрымлівалі асноўную масу арыштаваных удзельнікаў падполля

ўстання вязняў турмы — гэтыя гісторыі маглі б легчы ў аснову экспазіцыі, прысвечанай гісторыі антыгітлераўскага супраціву ў сценах турмы.

ЛАГЕРЫ ДЛЯ ВАЕННАПАЛОННЫХ І МІРНЫХ ЖЫХАРОЎ

Асобную катэгорыю месцаў памяці аб трагедыі вайны і акупацыі складаюць шматлікія лагеры, дзе ваеннапалонныя і мірныя жыхары ўтрымліваліся ў нялюдскіх умовах, і месцы масавых забойстваў. У Мінску найбольш вядомымі з іх з’яўляюцца лагер смерці ў Малым Трасцянеці і лагер ваеннапалонных у Масюкоўшчыне.

Месца размяшчэння лагера смерці Трасцянец, які па колькасці ахвяр займае чацвёртае месца сярод усіх нацысцкіх лагераў смерці, доўгі гады пасля вайны заставалася заня-

Аб Тучыны сёння нагадваюць назвы размешчаных непдалёк сквера і завулка, а таксама помнік, адкрыты ў 2008 годзе ля Кальварыйскіх могілак — але ён знаходзіцца за кіламетр ад месца трагедыі. Адзіным напамінам пра злавесныя кар’еры застаюцца будынак колішняй пачынальнай школы на Харкаўскай, 7. Кажуць, яшчэ ў 1990-х хадзілі пагалоскі, што тут пакадана было 6 стварыць музей памяці ахвяр Халакосту, але гэтыя планы пакуль так і не спраўдзіліся. Дарэвалюцыйны прамысловы будынак не вылучаецца адметнасцямі архітэктуры — але можа быць каштоўны як апошні сведка трагедыі.

Яшчэ адна катэгорыя ахвяр нацызму, памяць аб якой доўгі час не была ўшанаванай — пацыенты псіхіятрычных бальніц. Іх гітлераўцы масава знішчалі ў Мінску самымі рознымі спосабамі — расстрэльвалі, падрывалі выбуховымі, увозілі смяротныя ін’екцыі, труцілі газам. Частка хворых знаходзілася на тэрыторыі працоўнай калоніі ў Навінках, дзе і сёння дзейнічае Рэспубліканскі навукова-практычны цэнтр псіхічнага здароўя, і тут у памяць ахвяр быў адкрыты ў 2017 годзе мемарыяльны знак. Але іншая частка пацыентаў, якія былі забітыя нашымі, размяшчалася ў псіхіятрычным аддзяленні 2-й гарадской бальніцы, што стаяла на рагу сучасных вуліц Янкі Купалы і Максіма Багдановіча. Тут сёння захавалася старая бальнічныя карпусы, якія датуюцца яшчэ XVII стагоддзем і маюць статус помніка — магчыма, і ў такім месцы, у цэнтры горада, варта было б ушанаваць памяць нявінных ахвяр, стварыўшы мемарыял альбо музейную экспазыцыю.

Нягледзячы на разбурэнні, якія зазнала архітэктурная спадчына Беларусі, у краіне застаецца яшчэ багата будынкаў, сцены якіх захоўваюць памяць аб трагічных падзеях гісторыі. Каб пазбегнуць памылкаў і зберагчы ад руінавання аб’екты, якія маюць не толькі і не столькі архітэктурную, як гістарычную каштоўнасць, варта глыбей даследаваць і высвятляць канкрэтныя месцы, звязаныя з найбольш важнымі эпізодамі мінулага. Тады экскурсаводам, магчыма, лягчэй будзе выбудоўваць свае маршруты, аб’яравацца на існуючыя аб’екты, музейшчыкам прасцей будзе ствараць мемарыяльныя экспазыцыі, а шараговым грамадзянам і турыстам не давядзецца напружваць фантазію, каб уявіць, як выглядала тое ці іншае месца гістарычных падзей. Бо гісторыя найлягчэй ажывае там, дзе яна адбылася.

Галоўная “кніжніца” Гомельшчыны.

Кітайская мудрасць сцвярджае, што горш за ўсё жыць у эпоху перамен — палітычных, эканамічных, сацыяльных. У часы, калі губляюцца арыенціры, ствараюцца новыя дзяржавы, разбураюцца старыя ідалы і на п’едэстал узводзяцца новыя героі. Напрыклад, неадназначная асоба колішняга кіраўніка Краіны Саветаў Уладзіміра Леніна выклікае ў кожнага павышаны скепсіс, а ў некага, наадварот, піетэт і бязмерную павагу, якія падмацаваны і айчыннымі “Ленінкамі”, і фігурамі правядыра літаральна ў кожным раённым цэнтры. Ёсць падобныя і скепсіс, і павага да названай асобы і ў бібліятэчным асяродку. Не выказваючыся “за” ці “супраць”, разгледзім сённяшняму тэндэнцыю, так бы мовіць, на канкрэтных прыкладах.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

ЛЕПШ НІЧЫЁ?

Так, зусім нядаўна ў адной з сацыяльных сетак спантанна і раптоўна было зладжана абмеркаванне таго, ці варта называць Гомельскую абласную бібліятэку імем Леніна і нават называць “Ленінкай”. Сваю пазіцыю па гэтым пытанні яскрава абзначыў намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Аляксей Суша, пракаментаваўшы допіс Гомельскай абласной “кніжніцы” з нагоды правядзення I Міжнародных Паскевічавічых чытанняў (пра іх “К” раскажа ў наступных нумарах).

— Паскевічавічых чытанні — выдатная ініцыятыва, — напісаў на сваёй старонцы Аляксей Суша. — А вось называць сябе ў наш час “Ленінкай”... Памойму, Ленін і Паскевіч у адной запрэжцы — гэта спалучэнне не спалучальнага, гэта салянка ў галавех, хто гэта прыдумаў і хто вымушаны гэта бачыць. Імя Леніна дыскрэдытуе ўсе а-ля дваранскія балі і рэканструкцыі Паскевічавічых бібліятэк. А таксама наадварот: зварот да выявы і спадчыны Румянцавых і Паскевічаў, як і мерапрыемствы з Гомельскай епархіяй, зусім абсяцняюць усё, што было звязана з імем Леніна.

Допіс выклікаў даволі значны розгалас: пад ім з’явілася каля сотні ка-

ментарыяў ад розных асоб і арганізацый (у тым ліку, і ад самой гомельскай “Ленінкі”), прычым, як з Беларусі, так і з іншых краін. Як патлумачыў Аляксей Суша ў сваім пазнейшым каментарыі, на яго погляд, і Леніна, і Паскевіча трэба ведаць, памятаць і вывучаць, прысвячаць ім манаграфіі і канферэнцыі. Але...

— Але ці варта дагэтуль хадзіць пад імем “Ленінка”? — задалася галоўным пытаннем Аляксей Суша. — На мой густ, не. Але гэта мае суб’ектыўнае бачанне. Мне падаецца, гэта самадэстабілізацыя, непавага да сваёй гісторыі і культуры. Я не ведаю ніводнай іншай краіны ў свеце, дзе большасць буйных бібліятэк носіць імёны дзеячаў, не мясцовых і не сваіх, а тым больш такіх неадназначных. Няўжо ў гісторыі Гомеля няма ніводнай асобы, чьё імя варта, каб ім называць бібліятэку? А чым так, то лепш ужо нічыё імя не насіць. З сацыяльных абласных бібліятэк у нас тры (!) носіць імя Леніна, адна Горкага, адна Пушкіна і адна, нейкім чынам, расійскага прафесара беларускага паходжання Карскага. Вось у такой дзіўнай сітуацыі жывём!

ГІСТОРЫЯ І ТРАДЫЦЫЯ

Натуральна, “К” пацікавілася ў кіраўніцтва Гомельскай абласной бібліятэкі, як яно ставіцца да падобных закладаў.

Фота з мерапрыемстваў Гомельскай абласной бібліятэкі.

— На мой погляд, Гомельская абласная бібліятэка імя Леніна — гэта ўжо гісторыя, і ад яе нам нікуды не сысці, — зазначыла “К” кіраўнік “кніжніцы” Марына Рафеева. — А калі казаць пра самога Леніна, дык у адным з тамоў ягонага збору твораў можна прачытаць цалкам прымальныя развагі пра развіццё бібліятэчнай справы. Так што мы спакойна ставімся да таго, што наша бібліятэка носіць імя Леніна і не бачым тут ніякай праблемы.

Падобнай думкі прытрымліваюцца, да слова, і іншыя кіраўнікі абласных бібліятэк, якія носіць імя Леніна.

— Пытанне змены назвы востра перад намі не стаіць, — кажа дырэктар Віцебскай абласной бібліятэкі Таццяна Адамян. — Нядаўна мы адзначалі сваё 90-годдзе, бо нават у 1929 годзе было прынятае рашэнне аб адкрыцці Віцебскага аддзялення Дзяржаўнай бібліятэкі імя Леніна — да дзесяцігоддзя з дня аб’яўчэння БССР. Цалкам магчыма, што прыйдзе калісьці час і мы зменім сваю назву, але гэта абдуцця сёння.

— У тут таксама не бачу нічога кепскага, — паўтарае ўслед за калегамі кіраўнік Магілёўскай абласной бібліятэкі імя Леніна Ілона Сарокіна. — Паглядзіце, у Мінску ёсць метро “Плошча Леніна”, у кожным горадзе ёсць вуліца Леніна і гэтак далей. Гэта складалася гістарычна. Канечне, да гісторыі мож-

на ставіцца па-рознаму, але мы прывыклі да гэтай назвы і ўспрымаем яе цалкам нармальна.

Разам з тым, як падкрэсліла Ілона Сарокіна, у перспектыве абласная “кніжніца” плануе змены ў назве: цалкам магчыма, што з цягам часу яна займе імя Аляксея Пысіна — знакамітага ўраджэнца Магілёўшчыны, франтавіка, паэта і журналіста, або ўвогуле не будзе мець нечага імені ў назве ўстановы. Але гэта ўсё ж пакуль планы на будучыню.

Так што кіраўнікі абласных бібліятэк не бачаць асаблівай праблемы ў назве сваіх устаноў. На іх погляд, у бібліятэчнай справе сёння існуюць нашмат больш важныя пытанні: скажам, як прывіць любоў да кнігі дзесяці і падлеткам, як прывабіць моладзь да чытання і адарваць іх ад экрану манітораў з гульнямі, як заставацца культурна-асветніцкім, інфармацыйна-бібліяграфічным і навукова-метадычным цэнтрам вобласці, нягледзячы на імклівыя змены ў грамадстве і гэтак далей...

— У гэтым пытанні скажам, як прывіць любоў да кнігі дзесяці і падлеткам, як прывабіць моладзь да чытання і адарваць іх ад экрану манітораў з гульнямі, як заставацца культурна-асветніцкім, інфармацыйна-бібліяграфічным і навукова-метадычным цэнтрам вобласці, нягледзячы на імклівыя змены ў грамадстве і гэтак далей...

ШТО Ё ІМЕНИ ТВАИМ?

Да слова, як адзначыла ў размове са мной Ілона Сарокіна, сёння некаторыя бібліятэкі Магілёўшчыны спраўдуць назвы імёны знакамітых беларускіх пісьменнікаў. Скажам, цэнтральна-раённая бібліятэка ў Быхаве носіць імя Барыса Стральцова, у

Горках — імя Максіма Гарэцкага, а ў Касцюковічах Івана Чыгрынава.

І гэтая іменаслоўная традыцыя працягваецца. Так, як паведаміла “К” дырэктар ЦБС Шклоўскага раёна Тамара Мінькіна, у 2021 годзе гарадской бібліятэцы №1 Шклова будзе нададзена імя Міхаса Зарэцкага.

— Мне здаецца, што вельмі правільна даць бібліятэцы імя ў гонар класіка беларускай літаратуры, які нарадзіўся і жыў менавіта ў гэтай частцы горада, у Зарэччы, адкуль і ўзнік псеўданім пісьменніка, — кажа Тамара Уладзіміраўна. — Тады і самі чытачы, якія завітаюць у бібліятэку, будуць ведаць, што гэта іх зямляк, будучы ганарышца імя і з яшчэ большай ахвотай чытаць ягоныя кнігі.

Дарэчы, сёння названая бібліятэка размяшчаецца ў нежылым інтэрнаце і таму вельмі чакае рамонт. Як кажа бібліятэкар “кніжніцы” Наталія Сімончык, будынак, дзе бібліятэка арандуе памяшканне, зусім стары, да таго ж, прызнаны аварыйным, таму тут пільная патрэба ў рамонтзе, у першую чаргу, даху.

— Буду вельмі рада, калі наша бібліятэка займе імя Міхаса Зарэцкага, — кажа Наталія Сімончык. — Бо пра свайго земляка мы памятаем: у бібліятэцы арганізавана выстава ягоных кніг, вісіць яго партрэт, але ж імя на шыльдзе ўстановы будзе цалкам дарэчы. Тым больш, да нас ходзіць значная колькасць людзей — каля 700 чалавек, прычым 140 з іх — гэта дзеці.

Па словах Тамары Мінькінай, грошы на рамонтныя работы будуць абавязкова выдаткаваны налетэ. Так што прываенне імя Міхаса Зарэцкага гарадская бібліятэка №1 Шклова сустрае як свята, ва ўсёй сваёй красе.

Што ж, пэўна тэндэнцыя — спраўдуць навідавоку. Але, натуральна, “барацьба” старога і новага на бібліятэчнай “дзялянцы” — справа не аднаго дня і, можа, нават дзесяцігоддзя. Галоўнае, каб гэты працэс ішоў дынамічна і паступова, у згодзе паміж прыхільнікамі старога і аматарамі новага.

Фота з сайта Гомельскай абласной бібліятэкі імя Леніна

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Напярэдадні 17 снежня — Дня беларускага кіно — у эксклюзійным інтэрв’ю “К” Уладзімір КАРАЧЭУСКІ распавёў пра тое, чым для нас важная карціна пра Янку Купалу, да якіх выскоў ён прыйшоў пасля паўтарагадовай працы на сваёй пасадзе, і чаму праграма рэфармавання айчынай кінаіндустрыі “Беларусь — кіно здымаецца тут!” — важны крок у далейшым развіцці беларускага кіно.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Стол кабінета генеральнага дырэктара кінастудыі “Беларусьфільм” “стракаш” рэкламнай прадукцыяй. У вочы “кідаюцца” разнастайныя постары: фільмаў “Сляды на валзе”, “Сляды апосталаў”, ды, вядома, “Купалы” з выявай аблічча народнага паэта Беларусі ва ўвасабленні Мікалая Шэстака. “Аўтар гэтага плаката — Уладзімір Цэслер, — ахвотна дзеліцца інфармацыяй Уладзімір Карачэўскі, — ёсць версія на беларускай і рускай мовах, кітайскай. У хуткім часе мы апублікуем яшчэ адзін візуальны варыянт афішы — у такой графічнай манеры”.

Я скарыставаўся магчыма, каб распаўсаць размову пра сучасны стан кінастудыі з адным з галоўных ньюсмейкераў гэтага года.

— Уладзімір Міхайлавіч, “Купала” — гэта для вас культурна-сэлектыўная праца “Беларусьфільма” ці пачатак пэўнага новага этапу кінастудыі?

— Вы цалкам маеце рацыю. З аднаго боку, стужка падводзіць пэўную рысу — для нас гэта своеасаблівы справядач: як мы справіліся пасля рэканструкцыі, што зрабілі ў тых умовах, што ёсць, з невялікім фінансаваннем... Як мы выйшлі з гэтай сітуацыі, і што ўрэшце прадставілі на суд публіцы...

З іншага боку, гэта карціна — істотная прыступка для разаблітацкай іміджу нашай кінафабрыкі. Магчыма, паверыць у свае сілы — у тое, што мы здольныя здымаць кіно больш высокай якасці, ніхай хтосьці са мной і не пагодзіцца. “Купала” — гэта, хакіраваным сэнсе, старт да новых вяршыняў для “Беларусьфільма”. Ды і для мяне гэта стужка — больш чым работа. Яна з’яўляецца паказчыкам таго, чаму я навучыўся за гэты час.

— Вось вы кажашце, што фільм стане падзеяй. Чаму?

— За апошнія гады, скажам так, акрамя ваеннага кіно, у нашым ігравым кінамаграфіе рэдка ўздымаліся тэмы, звязаныя з гісторыяй Беларусі і яе знакавымі постацамі. Бадай, што толькі “Анастасія Слуцкая” ў 2000-я — і яна не выпадакова карысталася такой папулярнасцю. У вышкі з “Купалай” мы пайшлі далей — і ўзяліся за перыяд вельмі складаны і пакрычасты, але надзвычай важны для станаўлення сучаснай Беларусі. Па сутнасці, мы кажам пра перыяд зараджэння сучаснай беларускай дзяржаўнасці.

Час, у якім албываецца дзеянне ў карціне — неверагодны па сваёй драматычнасці. Першая сусветная вайна, эпоха рэвалюцый, Грамадзянская вайна, сцягаванне рэспублікі 1930-х, Другая сусветная... Янка Купала ўвесь час знаходзіцца на сутыку тых альбо іншых падзей — і ўсё гэта адлюстравана ў стужцы. Так, мы ўзяліся за смелы праект, і мне падаецца, што ён мусіць узяць унутраны дух нашага грамадства. Тым больш, што фігура Янкі Купалы — знакавая для ўсіх беларусаў, нават тых, хто знаходзіцца ў розных лагерах па сваім успрыманні. Ды разам з тым, гэта тая постаць, якая ўсіх аб’ядноўвае. Фільм “Купала” важны для нас тым, што заахвочвае ганарыцца сваёй гісторыяй і ідэнтычнасцю, калі хочаце, унутраным стаіць запыт пра аднаўленні нацыянальнай кінашколы. Але, прызнаюся, што годных праектаў, вартых запуску, не так і шмат. Мне б хацелася, каб кінастудыя стварала такое кіно, якое было б скіравана на ўнутраную веру людзей, іх веру ў будучыню. Вось такія праекты знойдуць у нас падтрымку. Перш чым запусціць сінарый, я мушу запытаць яго стваральнікаў: ці працуе ваш праект на стваральнасць, будаўніцтва і аб’яднанне грамадства, альбо на яго раз’яднанне?

— Я так разумею, што бачанне пэўнай місіі кінастудыі ў вас з’явілася?

— Прызнацца, у сувязі з абмежаванымі тэмамі ў кіно, да “Беларусьфільма” з боку супольнасці ўжо ўзніклі пэўныя прэтэнзіі. Маўляў, ці можа ў пэўнай ступені студыя называцца Нацыянальнай, калі праектаў, арыентаваных менавіта на нашу аўдыторыю, беларускае грамадства, ствараецца на ёй вобмах. (Скажам, у гэтым сэнсе рэпертуарная палітыка Купалаўскага тэатра выглядае цалкам перакананай). Ці можна сказаць, што такія праекты як “Купала”, “Авантуры шляхціча Пранішча Вырвіча” пазначыць пэўна паварот у творчай стратэгіі цяперашняй студыі?

— У пэўным сэнсе. Зараз я кажу ва ўсім інтэрв’ю, што кінастудыя ўжо пачала і будзе здымаць пра нас, наша беларускае грамадства. На мой погляд, даўно прыйшоў час казаць як пра сваю гісторыю, так і нас цяперашніх, нашы хваліваны. Да тых праектаў, што вы назвалі, я далучу і іншыя: той жа маладзёжны серыял “Любізі”, і “Сляды апосталаў-2”, “Лёс дыверсанта”, што таксама распавядае пра нашу гісторыю... Давайце ўзадаем і альманахі маладых рэжысёраў “Вайна. Застацца чалавекам”, “Гэта я, Мінск!”, — мы пачынаем ствараць пра сябе і для сябе. Калі я прыйшоў на студыю, вагаўся ў якія праекты ўкладвацца. Зараз разумею адно — я не хачу “ліць валу” на “млын” чужога кіно, інвеставаць у чужыя праекты. Я прагну таго, каб нашы беларускія актёры становіліся зоркамі, а не абслугоўвалі кагосьці, каб на кінастудыі з’явіліся новыя імёны, творцы з новым мысленнем, і, алпаведна, новыя карціны, што будуць прадстаўляць Беларусь на міжнародных кінапаліцоўках.

Для нас і пра нас

Фота Сяргея Ждановіча

— Вы ўжо супрацоўнічаеце з кімсьці з маладых?

— Зараз я прыглядаюся да маладых рэжысёраў, з якімі хацеў бы працаваць у далейшым. Безумоўна, перад намі цяпер у пэўнай ступені стаіць запыт пра аднаўленні нацыянальнай кінашколы. Але, прызнаюся, што годных праектаў, вартых запуску, не так і шмат. Мне б хацелася, каб кінастудыя стварала такое кіно, якое было б скіравана на ўнутраную веру людзей, іх веру ў будучыню. Вось такія праекты знойдуць у нас падтрымку. Перш чым запусціць сінарый, я мушу запытаць яго стваральнікаў: ці працуе ваш праект на стваральнасць, будаўніцтва і аб’яднанне грамадства, альбо на яго раз’яднанне?

— Я так разумею, што бачанне пэўнай місіі кінастудыі ў вас з’явілася?

“ Так, мы ўзяліся за смелы праект, і мне падаецца, што ён мусіць узяць унутраны дух нашага грамадства. Тым больш, што фігура Янкі Купалы — знакавая для ўсіх беларусаў.

— Так. Гэта праца і на павыраджэнне статусу “нацыянальнае кінастудыі”, і стварэнне ўсё ж такі эфектыўнай мадэлі прадпрыемства, якое будзе працаваць не на працэс, а на вынік. Канешне, калі мы марым выконваць дзяржаўныя, а не прыватныя, задачы. Ужо намацаны вектар, у які варта рухацца, і step by step мы пачалі рабіць крокі ў азначаным кірунку. Праўда, пэўныя рэчы хутка не робяцца, але магу абяцаць, што наступнае паўгоддзе стане пераломным для кінастудыі. Я

папрыстаўлю глебу, мы будзем змяняць сітуацыю.

— У інтэрв’ю Ірэнэ Кацялоўніч для часопіса “На экраны” вы казалі пра неабходнасць маштабнай праграмы рэфармавання кінагаліны пад назвай “Беларусь — кіно здымаецца тут!”, якая прадугледжвае рабочыя візы, так званы, рэйбейт (варгаванне часткі срэлкаў пасля заключэння згоды — Д.А.) для кінавытворцаў — як беларускіх, так і замежных, новую сістэму паслуг. Наколькі вам удалося прасунуць гэту ініцыятыву?

— Мяркую, што вы ўжо чулі пра тое, што праграмай зацікавіліся на высокім узроўні. Зараз ідзе праца над зборам інфармацыі, яе аналіз, і распрацоўка найбольш прыдатнай мадэлі праграмы для нашага асяродку. Не выпадкова на “Беларусьфільме” ўвосьня адбыўся першы савет кіраў-

— Зразумела, што такія пытанні так проста не робяцца... Аднак, калі праграма будзе прынята, яна, сапраўды, прынясе вялікі дывідэнты — і ў кінаіндустрыю, і ў эканоміку нашай краіны.

— Якімі прапановамі, на ваш погляд, Беларусь можа зацікавіць патэнцыйнага інвестара?

— Па-першае, мы адна з самых бяспечных краін свету. Па-другое, у нас няма міграцыйных і рэлігійных канфліктаў. У чацвёртых, — даступныя кошты. Нашы добразычлівыя людзі — таксама капітал, не варта яго недаацэньваць. Не забываемся і на вытворчыя магчымасці для стварэння кіно, шыкоўныя лакацыі... Усе, хто да нас прыязджаў па запрашэннях, прызнацца, не засталіся абыякавымі ад убачанага, і ўжо на далдзеным этапе, нават без рэйбейтаў шукаць варыянты для супрацоўніцтва. Патэнцыял у нас вялікі, і вельмі важна не толькі зрабіць гэту праграму, але і ўключыцца ў яе прамоцью, расказаць усім, што наша краіна адкрыта для супрацоўніцтва, да кінавытворчасці. Узвям той жа прыклад Грузіі, якая зрабіла стаўку на турыстычны напрамак, і распавяла пра сваю прыгажосць усяму свету праз эфектныя промаролікі. Гэта вельмі істотна — уласная прамоцья — і мы павінны вучыцца гэтай умёнаму ў суседніх дзяржаў. Не варта скупіцца на падобныя рэчы — яны вярнуцца ў сто разоў. І калі ўсё будзе зроблена грамадства — кінаіндустрыя стане тым флангам, што прывядзе інвестыцыі ў самыя розныя сферы нашай эканомікі: інфраструктуру, турызм, ува што заўгодна. Гэта новыя кантакты з іншымі вытворцамі, а значыць і новыя продажы самай рознай прадукцыі.

— Ці можна сёння казаць пра тое, што кінастудыя “Беларусьфільм” з’яўляецца ў пэўнай ступені індэкатарам развіцця кінагаліны?

— Адна з самых галоўных праблем нашай сферы, ды і кінастудыі ў прыватнасці, у тым, што ўсе ваююць супраць усіх. Мне б хацелася спыніць гэту загнаную практыку. Мне падаецца, што наступіў час у грамадстве, а не толькі ў творчай супольнасці, шукаць кропкі судакранання. Менавіта таму я запрасяю прыватныя кінастудыі арандаваць у нас памяшканні — і прадастаўляю ім меншы каэфіцыент за арэнду, менавіта таму зараз мы спрабуем пашырыць Гільдыю прадзюсараў і кінавытворцаў пры Канфедэрацыі прадпрыватнага прадзюсавання, і плануем сустрэчу на пачатак новага года. Менавіта таму я сёння за тое, каб стварыць агульную базу даных кінакампаній і кінавытворцаў, каб мы ведалі што ў каго ёсць. Я хацеў бы, каб кінастудыя стала цэнтрам аб’яднання людзей, кінакампаній, кіналастараў, месцам, дзе албываюцца рознага кішталту падзеі.

17 снежня я прапанавалі усім прыватным студыям прадставіць на вечары беларускага кіно свае банеры ў кінаатэатры “Масква”. Давайце, далучайцеся, усё ж такі гэта дата — агульная, і беларускае кіно за апошнія 20 гадоў стваралася не толькі ў сценах “Беларусьфільма”. Чым больш у нас будзе прапановаў — тым лепей. Сёння я зацікаўлены ў аб’яднанні нас усіх, хочацца перавярнуць старонку канфліктаў і жыць на пазітыве. Спадзяюся, што мае словы будуць пачуццямі.

— І апошняе пытанне, Уладзімір Міхайлавіч. Часам пра кіно прынята казаць у такіх катэгорыях: эпоха Віктара Турава, Валерыя Рубінчыка, Міхаіла Пташукі... Як вы лічыце, час эпохаў творцы зараз перажывае кінастудыя “Беларусьфільм”? Ці, увогуле, сёння пра кіно прынята казаць ужо ў іншых — скажам, эканамічных, — паказчыках?

— Пра ўсёй пэвазе да нашых твораў — зараз я не магу вылучыць такога майстра ў ігравым кіно. Сёння, напэўна, для кінастудыі больш час пошуку свайго “я”, новага аблічча. Бо калі мы не знойдзем сваё творчае “зерне”, — усё будзе марным, неістотным. Нават пры прыватным фінансаванні, цылічных умовах. Зноў вернемся да ўспрэчнага стана рыента фільмаў, такога стану цароўні, што вечна спішыць...

Але я такога не хачу. Таму перыяд радзікальных рашэнняў не мінавань. Я б сказаў так, што зараз нават скарачаецца пэўная эпоха коснасці, калі людзі проста так, па звычцы атрымоўвалі грошы. Дакажце, што вы і ваш праект вартыя інвестыцыі, што вы валодаеце нечаканым творчым мысленнем — тады і будзе падтрымка. Прыходзіць час новых умоваў працы і новых магчымасцяў. І спадзяюся, што новых твораў, чыю эпоху мы адкроем.

Час у аркестраў вымяраецца не толькі гадамі, але і сезонамі. У Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі 33-ці творчы сезон распачаўся 1 верасня — пасля летняга перапынку, і распачаўся святая камернай і духоўнай музыкі “Тураў-2019”. Але ж напружаныя змены лічбы 2019 на 2020, мы падвядзем вынікі менавіта года — разам з нязменным кіраўніком слава-тага калектыву, народным артыстам Беларусі, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Беларусі прафесарам Міхаілам Якаўлевічам Фінбергам.

Міхаіл ФІНБЕРГ: “Мы робім усё, каб гучала музыка беларускіх кампазітараў”

Надзея КУДРЭЙКА

— Ці многае ўдалося здзейсніць у адыдохзям годзе, чым са зробленага вы ганарыцеся асабліва?

— Мы вельмі шмат працавалі і працуем, і найперш наша праца скіраваная на тое, каб гучала беларуская нацыянальная музыка. Тая музыка, якую амаль не пачуеш па радыё, і якая ўвогуле выконваецца не ў належных памерах — асабліва гэта тычыцца не старых вядомых твораў, а новых: сітуацыя з выкананнем новай беларускай музыкі мяне не задавальвае. Вось, напрыклад, фестываль беларускай песні і паэзіі “Маладзечна” — якая ў яго слаўная гісторыя, якія сур’ёзныя задачы! У наступным годзе ён будзе юбілейным, 20-м, і гэта справа гонару і клопату Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра, які працуе і з творамі, і з канкурсантамі, і з юбілейнымі праграмамі — з усім. Але ж па большай частцы такая наша дзейнасць застаецца па-за ўвагай прэсы — каб мы хаця б ведалі, што пра нас не забыліся, што зробленае намі ацэнена. Фестываль “Маладзечна”, на якім гучыць менавіта беларуская музыка, прэсе чамусьці не цікавы, за невялічкім выключэннем.

Як нішто іншы наш аркестр нікога выступае не толькі ў сталіцы ці абласных цэнтрах, але і ў малечкіх гарадах. Асабліва гонар для мяне, што мы пастаянна бываем у тых мясцінах, якія пацярпелі ад Чарнобыльскай аварыі: не прапусцілі ніводнага года. А туды ж амаль ніхто не едзе, акрамя нас. Сёлета, напрыклад, мы правялі чарговы фестываль “Музычныя краіны хойніцкай зямлі”, святая беларуская музыкі

“Гэта галоўнае — я хачу раскаваць не пра сябе, а пра наш выдатны калектыв і выдатных музыкантаў. Я хачу раскаваць пра нашу спадчыну, без якой жыццё ўжо не здолею.”

“Чачэрскія сустрэчы”. Пастаянна выступаем на майёй малой радзіме ў Мазыры: працаўнікі нафтаперапрацоўчага заводу вітаюць нас як родных, ведаюць усе нашы песні. Увогуле, публіка па-за межамі сталіцы заўсёды вельмі ўдзячная, вельмі цікаўная — задае шмат пытанняў, прымае вельмі гарача. Людзі дзякуюць нам, што мы пра іх не забываемся і дорым радысць сустрэчы з сапраўдным аркестрам і цудоўнай музыкой. І я вельмі ўдзячны кіраўніцтву Гомельскага аблвыканкама, удзячны Ірыне Віктараўне Даўгала — яны заўсёды запрашаюць нас на гэтыя фестывалі.

— Вы ж выступаеце не толькі ў Гомельскай вобласці — канцэртная геаграфія аркестра шырокая...

— Канешне, іграем па ўсёй краіне. Сёлета былі і ў культурнай сталіцы Беларусі 2019 года — Пінску, у Навагрудку правялі музычна-асветніцкую імпрэзу, у Тураве выступалі на свяце камернай і духоўнай музыкі, а паблізу ў Жыткавічах у дзі-

цячай школе мастацтваў імя Уладзіміра Будніка я правёў майстар-клас. Нядаўна ад’яраў некалькі праграм у рамках фестывалю “Мелоды ўздзенскай восні”, былі ў Глуску, Мар’інай горцы, Мсціслаўі...

І гэта ж усё розныя праграмы, за год мы робім іх больш за 90! Лічба такая, якую ніхто не паўторыць, практычна недасягальная. Сёлета мы паказалі і шэраг юбілейных песенных праграм — напрыклад, да юбілеяў Алы Пугачовай і Валерыя Лявонцьева. Вось зараз амаль скончылі працу — вам раскаваю першым — над праграмай у гонар 90-гадовага юбілею Аляксандра Пахмутавай: бо гэта творчасць, на якой мы раслі, якая нас вучыла, як жыць у музыцы, як у ёй не хлуціць. І падрыхтавалі праграму, прысвечаную нашаму славаўтаму беларускаму кампазітару Яўгену Глебава — у верасні адзначалася 90 гадоў з дня яго нараджэння. Зараз працуем над праграмай з твораў Ігара

На сцэне — заслужаны калектыв Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі.

XX Міжнародны музычны праект “Мінскі джаз-2009”, прысвечаны 70-годдзю беларускага джаза.

Паліводы, з якім у нашага аркестра былі ў свой час найскравейшым сумесныя працы.

А ў Мар’інай горцы — на радзіме Ігара Лучанка — ад’яраў канцэрт з ягоных самых лепшых твораў. Праграму на фестывалі мастацтваў “Мсціслаў-2019” прысвяцілі творчасці кампазітара Мікалая Чуркіна: Мсціслаў яго родная зямля. Мікалай Чуркін — адзін з заснавальнікаў беларускай прафесійнай музыкі, але не часта згадваемы. Гэта выдатны, вельмі цікавы творца, з добрай душой і добрым разуменнем нашага беларускага народа. Сёлета споўнілася 150 гадоў з дня яго нараджэння. Увогуле, першы, хто на-ноў пачаў адкрываць гэтага майстра пасля 44-гадовай паўзы, быў я.

І ў студзені на свяце мастацтваў “Заслаўе-2020”, і на нашых наступных імпрэзах будзе гучаць уся гэтая музыка — прафесійная, сапраўдная музыка, а не тая самадзейнасць, якую ў асноўным мы чуюм па радыё.

— Традыцыйны гонар аркестра — святая мастацтваў “Музы Нясвіжа”...

— У маі быў ужо 24-ты фестываль — толькі ўвечце, колькі гадоў мы яго ладзім! Сёлета адзначалася 200-годдзе з дня нараджэння Станіслава Манюшкі, нясвіжскія канцэрты былі прысвечаны яго творчасці. А калісьці ж таксама практычна першымі, хто ў Беларусі пачаў іграць кан-

бліскачы выканаўца, але і чалавек выдатны, які вельмі паважаў маладых музыкантаў, ставіўся да нас з шепельні і шчырай цікавасцю, заўсёды падтрымліваў. Памятаю і такую адметную сустрэчу — мае знаёмых музыканты выступалі ў рэстаране гасцініцы “Юбілейная” ў Мінску, я да іх зайшоў па нейкіх справах, а туды прыйшлі разам Юрый Саўльскі, Муслім Магамаеў і Эдзі Рознэр. І мы з імі доўга размаўлялі пра ўсё, найперш пра музыку.

Юрый Саўльскі, дарэчы, мой лепшы сябар у Маскве быў, а другі мой сябар Алег Лундстрэм — дзве джазавыя легенды. Алег Лундстрэм — славаўта музыкант, дыры-

жор, кіраўнік аркестра — у свой жа час прыхаў з Шанхая. А ў аркестры Мінскага цырка, якім я калісьці кіраваў, былі менавіта музыканты з Шанхая.

— І зараз у Нацыянальным акадэмічным канцэртным аркестры Беларусі працуюць выдатныя інструментальнасці, якія сапраўды разуумеюць джаз...

— Яны яго не проста разуумеюць — іграюць на вышэйшым узроўні. Можна, так і нясішла будзе казаць, але я лічу, што наш аркестр сёння адзін з найлепшых аркестраў Еўропы, што працуе з джазам. Увогуле, я захапляюся сваімі музыкантамі! Цяперашні састаў нават лепшы за першы, які таксама быў бліскавым. У нас не толькі заслужаныя артысты — у нас многа і маладых. І ўсе яны здольныя выконваць і сімфанічную музыку, і эстрадную, і джазавую. Бо ўсе маюць акадэмічную адкаваць, інструментамі валодаюць на высокім прафесійным узроўні. І вакалісты аркестра ў нас спяваюць так, што ў іх можна пачуць чысціцу, і заслужаныя — як, напрыклад, Наталя Тамела, ці Дзмітрый Качароўскі, які спявае ўсёй сваёй беларускай душой, але так і не атрымаў яшчэ звання — так і маладзья: а самы малады ў нас Ягор Шаранкоў, публіка на канцэртах яго выдатна прымае. Як выдатна яна прымае і ўсіх нашых вакалістаў, кожны з іх адметны.

Гэта галоўнае — я хачу раскаваць не пра сябе, а пра наш выдатны калектыв і выдатных музыкантаў. Я хачу раскаваць пра нашу спадчыну, без якой жыццё ўжо не здолею. І я вельмі ганаруся, што мы гадзімі робім усё магчымае і немагчымае, каб гучала музыка беларускіх кампазітараў, і гучала не толькі ў сталіцы.

Фота з архіва аркестра

Спачатку пра самае галоўнае. У мінулым аглядзе пошты (№ 49 “К” ад 7 снежня) гаворка ішла пра два калектывы з агульнай назвай — “Мудрасць плюс”. Першы — народны тэатр Навагрудскага цэнтра культуры, другі — аматарскае аб’яднанне Ашмянскай раёбл’яцкі. Не мог не заўважыць з гэтай нагоды, што згаданая таўталогія не робіць гонару творцам. Шчыра кажучы, не было часу высвятляць, хто прыдумаў такое найменне першы. За мяне гэта зрабіла кіраўнік тэатра з Навагрудка Іна Гайба. Яна патэлефанавала 9 снежня ў рэдакцыю і распавяла, што яе тэатр носіць згаданае імя пяць гадоў запар, а ў Ашмянах (як паведамілі ёй у аддзеле абслугоўвання раённай бібліятэкі) аб’яднанне з такім найменнем існуе толькі год. Дзіўна, што такая сітуацыя назіраецца ў межах адной вобласці. А цяпер давайце згадаем, колькі ў краіне калектываў з іменем, да прыкладу, “Жытніца”. Думаю, з дзясятка набярэцца. Яўнае парушэнне аўтарскіх правоў ды ігнараванне такога працэсу як думанне.

Яўген РАГІН

У Піліпаўку дзень паўдзя

З акном — Піліпаўка ці Воўчы дзень. Так, як вядома, называюць і свята напрыканцы лістапада, і вялікі пост, што доўжыцца аж да Каляд. Самыя вялікія зімовыя ночы — раздолле для ваўчыных зграй і падстава для зацяжнай хандры. Не падавайцеся! Зімовым піліпаўскім вечарам добра складаць вершы пра лета, спяваюць разам з сям’ёй вясылія песні і пісаць змястоўныя лісты ў нашу “Культуру”. Металыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Астравецкай раённай бібліятэкі Галіна Францкевіч так і робіць. У сваім чарговым пісьме распавяла пра калегу — Вольгу Багдановіч. Вольга Аляксандраўна — віртуозны повар. А калі ў Міхалішчах, дзе яна жыве з сям’ёй, вызвалілася месца ў бібліятэцы, адразу пагадзілася на прапанову паспрабаваць сябе ў незвычайнай сферы. Ёсць людзі, якія ў любой прафесіі здольныя раскрыць сябе творца. Багдановіч — з такіх. Артыстычная, рухомая, з вострым розумам. Чатыры гады яна актыўна супрацоўнічае з сельсаведам, мясцовым сельгаспрадпрыемствам, лясніцтвам, бальніцай, школай і домам культуры. Злодзела сфармаваць трывалую групу карыстальнікаў. У зоне абслугоўвання Вольгі Багдановіч — дзевяць вёсак з насельніцтвам каля тысячы чалавек. Палова — яе чытачы. “Бібліятэкар ідзе ў нагу з часам, — піша аўтар. — Выкарыстоўвае магчымасці буктэрэйлераў, электронных кніжных выстаў, відэарэзультатаў... Паспявае працаваць і з дзецьмі, і са сталымі чытачамі”. Вельмі шкада, што такіх лістоў з замалёўкамі пра работнікаў культуры вельмі мала ў нашай пошце.

Жывём у чаканні навагодніх свят. Падборка навін менавіта пра гэта. Іна Гіз з аддзела металычнай работы Ашмянскага РЦК піша, што нават дождж не перашкоджаў запаліць агні на галоўнай ёлцы раённа-

га цэнтра. У той жа вечар адбыўся конкурс “Самая арыгінальная карэта Дзеда Мароза”. А на Дзятлаўшчыне святочны парад узначалілі чатыры спартсмены на лыжаролерах. У кожнага на грудзях была лічба, а ўсе яны разам складалі лік 2020. Год Пацукі ў Свіслачы адзначылі дэфіле ў гонар гэтага грызуна. Вікторыя Касцюк з аддзела металычнай рабо-

ты Карэліцкага раённага Цэнтра культуры і народнай творчасці распавяла пра шэсце казачных герояў і пра ўдзел у пераднавагоднім мерапрыемстве арганізацый і прадпрыемстваў раёна. А ў Лідзе гламурныя Дзед Мароз ды Снягурка з’явіліся перад гараджанамі на белым лімузіне. Загадчык аддзела мастацкай творчасці Палаца культуры Бабруйска Наталія

Кулікова піша пра выставу выцінанак Алены Нялюбінай, якія цудоўна дапоўнілі навагодняе ўбранне палаца. Некалькі навін, прымеркаваных да Міжнароднага Дня інвалідаў. Металысты Ашмяншчыны паведамляюць: “У сельскім клубе-бібліятэцы вёскі Сямёрнікі за круглым сталом гаворка ішла пра міласэрнасць і дабрыню”. А ў Палацы культуры Бабруйска, як паведамляе металыст сектара пра рабоче сярод дзяцей Кацярына Крылова, для выхаванцаў гарадскога цэнтра карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі прайшоў канцэрт. Загадчык Мастоўскай раённай дзіцячай бібліятэкі Таццяна Ярашук распавядае: “У нас таксама ёсць такі цэнтр. І мы таксама наладзілі для яго выхаванцаў святочную праграму, прысвечаную лямкам”. Пры Бераставіцкай ра-

ённай бібліятэцы імя Восіпа Кавалеўскага дзейнічае клуб маладых інвалідаў “Вясёлка дабрыні”. Металыст установы Алена Аліфяровіч піша: “Узростава склад удзельнікаў — ад 26 да 42 гадоў. Праз зносіны, кнігі і чытанне імкнёмся стварыць умовы для творчай рэалізацыі людзей з абмежаванымі магчымасцямі”. Намеснік дырэктара Пшчучынскай раёбл’яцкі Юлія Міхайлава даслала навіну пра дзень дабрыні ў Тур’янскай сельскай бібліятэцы. Юныя чыта-

нікамі Эдуардам Акуліным і Леанідам Доранько-Майсюком. Мерапрыемства “Паклон табе, мой беларускі край” прымеркавана да Года малой радзімы. У сустрэчы бралі ўдзел мясцовыя літаратары, краязнаўцы. А бібліятэкар Пескаўскай сельскай бібліятэкі Галіна Гайдаш (Мастоўскі раён) паведамляе: “Малая радзіма — вялікая гісторыя” — пад такой назвай прайшоў чарговы насяджэнне аматарскага аб’яднання для стальных людзей “Зносіны”. Прадчула гісторыя пра гісторыю вёскі, пра трагедыю пескаўскага гета”.

Вядучы металыст аддзела арганізацыйна-металычнай работы Пшчучынскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Настасся Тарас піша пра фальклорны фестываль “Матуліна хата песнямі багата” ў аграгарадку Васілішкі. Ён сабраў не толькі мясцовых жыхароў, але і аматараў фальклору раёна.

чы наведатлі дом інвалідаў, уручылі падарункі. Аналагічныя мерапрыемствы адбыліся ў Ракавіцкай і Жалудоцкай бібліятэках. Акцыю “Кніга на дом” правялі для людзей з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі ў Малабэраставіцкай інтэграванай сельскай бібліятэцы.

Палац мастацтваў Бабруйска актыўна дзейнічае ў самых розных кірунках. Чарговая інфармацыя адсюль — аб мерапрыемствах па прафілактыцы СНІДу. Сельская бібліятэка аграгарадка Камены Лог, што на Ашмяншчыне, таксама прысвяціла названай праблеме гутарку са школьнікамі. Тэматычная праграма на гэтую тэму прайшла і ў Ашмянскім РЦК. Да слова, Ашмянскай гарадской бібліятэцы споўнілася 4 снежня 70 гадоў. Далучаемся да віншаванняў!

Наступная тэма — Год малой радзімы. І тут бабруйчанам ёсць што сказаць. Мастацкі кіраўнік гарадскога палаца Наталія Шулікова піша: “У Год малой радзімы кампанія “Гранд Мюзік” — арганізатар канцэртнага тура Ларысы Грыбальвай — запустіла праект на падтрымку таленавітых дзяцей ў рамках тура “Зорная краіна”. Вакальня і харэаграфічныя нумары адбіраюцца для ўдзелу ў праграме Грыбальвай у гарадах Беларусі. 7 снежня яна выступіла ў Бабруйску. Разам са спявачкай выступілі нашы калектывы — узорны тэатр песні “Шына-най” і народны вакальна-інструментальны гурт “Сонечны бок”. Бібліятэкар аддзела абслугоўвання і інфармацыі Дзятлаўскай раёбл’яцкі Лаура Куноўіцкая распавядае пра сустрэчу з пісьмен-

На здымках:

- 1 Пераднавагодняе шэсце ў Лідзе.
- 2 Ёлачныя агні гараці ў Карэлічах.
- 3 Удзельнікі тура “Зорная краіна”.
- 4 Дзед Мароз сабраў сяброў у Ашмянах.
- 5 Зімовая выцінанка Алены Нялюбінай.

Аграгарадок майстроў

Нечаканымі на прызнанні зрабіліся для мяне мае гутаркі з некаторымі жыхарамі самага буйнога аграгарадка Ганцаўшчыны. Я нават на нейкія імгненні губляўся, па чуйшы раптоўныя спеведзі візаві. Але хутка зноў як ні ў чым не бывала працягвай “катаваць” іх на прадрмет асаблівасцяў нацыянальнай культуры ў вёсцы, якая ў адным і тым жа населеным пункце існуецца па-рознаму...

Хатынічы супраціўляцца негатыўным тэндэнцыям

Вольга Мінько.

Ніна Казак.

Галіна Вайцяховіч.

Алег КЛІМАЎ,
Мінск — аграгарадок
Хатынічы Ганцаўцага
раёна — Мінск /
Фота аўтара

А Я ДОМ КУЛЬТУРЫ ПАЗНАЮ ПА АКРУЗЕ

Калі вы задаліся мэтай ашчукаць у Хатынічах менавіта сельскі Дом культуры, то блуканні не зайагнуцца надоўга, бо арыенцірам у пошуках паслушаць дакладна адна са славуэтаў аграгарадка — вельмі кампактны парк адпачынку, што побач з установай. А яшчэ калі яе знаходзіцца ўсялякая, так скажам, малая архітэктурныя формы кіпталу імітацыі млына або калёсы, у якія запражаны конік, змайстраваны з бярвення. Усё гледзіцца вельмі арганічна і міла, і гэтая наваколняя ільвічняя абстаноўка СДК загадвае выклікае сімпатыю да яго.

— У парк мы і праводзім многія свае імпрэзы, — паведамляе дырэктар Дома культуры Вольга Мінько. — А фігуркі — справа рук жыхароў аграгарадка. Між іншым, гэтыя кампазіцыі не скончаны, нешта перыядычна дадаецца, мяняецца.

Масавыя мерапрыемствы ў СДК праходзяць не радзей аднаго разу ў тыдзень, і тады глядзельная зала на 135 месцаў заўсёды перапоўнена. У рэгулярным рэжыме ва ўстанове дзейнічаюць некалькі фарміраванняў. Папулярнасць двух з іх ступіла за парог вобласці — народнага аўтэнтычнага фальклорнага калектыву “Хатовічы” і яго спадарожніка, дзіцячай “Крынічка”, удзельнікі якой пераймаюць у старэйшых таварышаў творчы кантэнт, дапамагаюць ім у правядзенні абрадаў, святаў, канцэртаў. Пад баян спяваюць жанчыны ў ансамблі “Надзея”, а хорам — у сямейным “Журавушка”. У амагарскім аб’яднанні “Ровеснік” выступаюць за здарова лад жыцця і сочаць за ім у аграгарадку. У клубе вяселья і знаходлівых складаюць канкурэнцыю абодум Масляковам. “Хатынічка самародкі” займаюцца ткацтвам і вышываўкай.

— Мастацкае чытанне” запрашае на сустрэчы з мясцовымі паэтамі, а іх у буйной вёсцы аж тры — Ніна Кавальчук, Ніна Таўтын і Уладзімір Бабулін!

— “Мае” калектывы ўсе баявыя! — сівярдае Вольга Іванаўна. — Мы ж не толькі на конкурсах і фестывалях паказваем нашы мастацтвы і ўменні, але і спаборнічаем з іншымі вёскамі, аграгарадкамі — у гульнях “Ану-ка, дзючыгаль”, “КВЗ”.

Закранушы тэму ма-тэрыяльна-тэхнічнай базы ўстановы, дырэктар кажа

адзін невялікі пакой у СДК. Чатырнаццаць тысяч кніг зараз да паслуг яе чытачоў. Кіруе ж ёй цяпер Галіна Вайцяховіч, чый агульны стаж працы ў гэтай установе складае сем гадоў.

— З наведвальнасцю ў нас усё ў цэлым ідзе добра, — інфармуе яна. — Але вось для навучэнцаў старэйшых класаў мы ўяўляем цікавасць, хутчэй, у тым плане, што тут яны могуць раздрукаваць рэфераты, скарыстацца доступам да інтэрнэту. Пакаленне 30 — 40-гадовых не перастае чытаць кнігі, і для пажылых людзей яны па-ранейшаму

трочы з вядомымі людзьмі.

Прывёўшы ў пачатку артыкула дадзеныя па фонду ўстановы, я яго, увогуле, зменшыў, і думаю, — моцна, бо ў ходзе нядаўняй акцыі “Падары бібліятэцы кнігу” ён папоўніўся.

— Напуральна, мы атрымліваем новую літаратуру звычайным шляхам, але хочацца, каб яе было больш! — усміхаецца спадарыня Вайцяховіч. — Таму такое мерапрыемства і ініцыявалі. І прыносілі нам і ўжо патрапаняны выданні, і тыя, што яшчэ пахнуць друкарскай фарбай.

бывае запрошана “на ролі” непрадзвігата крытыка культуры аграгарадка. — Сапраўдна лобом да рамёстваў прыйшла з гадамі. А спачатку я проста дапамагала маме, што ткала і вышывала на ўсю сям’ю. І так адбывалася ў кожным нашым вясковым доме, дзе часам налічвалася да дзесяці дзяцей — эканомней было нешта зрабіць самім, чым купіць. Зараз, на жаль, гэта мастацтва з вёсак сходзіць, не так шмат тых, хто ім займаецца, праўда, напрыклад, у Хатынічах столькі ўсяго вырабілі, столькі ў шафах і па кудрых ляжыць, бяры — не хачу!

А марыла Ніна Мікалаеўна стаць медыкам, аднак не выйшла. Працавала мляром на будоўлі, на трыкатанай фабрыцы, цялятніцай на ферме, але мамчыны ўрокі не забывалася, працягваючы рукадзельнічаць. Пра яе захапленне ведалі не толькі ў Хатынічах, і калі ў Ганцаўцах адкрыўся раённы Дом рамёстваў, Казак запрасілі туды — ткаць ды вышываць, перадаваць ужо сваё майстэрства іншым. Васямнаццаць гадоў яна аддала РДР. І тыя часы ўстановы і Ніну Казак звязалі так моцна, што і знаходзіліся на пенсіі, вядучы асабістую гаспадарку, вядома, яшчэ і са школьнікамі, што прыходзіла да яе за падтрымкай! Дарэчы, там у Ніны Мікалаеўны ёсць тры станкі — на двух яна працуе, а адзін пакуль чакае летняга сезона. З малым, складаным, выязжася і праводзіць майстар-класы па раёне і вобласці. “Трошчкі грошай яны прыносяць, — усміхаецца спадарыня Казак. — І выставы-продажу, і заказы. Калісьці такіх прыробкаў было больш, а сёння людзям без розніцы — рукамі нешта зроблена ці машынай. Аднак да мяне звяртаюцца і тыя, каму важны цалкам аўтэнтычны прадукт”.

Масавыя мерапрыемствы на адкрытым паветры праходзяць у парку...

пра тое, што ёсць патрэба ў абнаўленні гукавага абсталявання. Як правіла, за кошт саміх артыстаў набываюцца тканіны для сцэнічных касцюмаў, шыюць іх мясцовыя ўмельцы. Затое на вязаныя імпрэзы транспарт заўсёды прадастаўляецца аддзелам ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ганцаўцага райвыканкама.

— Па адукацый і педагог, — дзеліцца спадарыня Вольга. — На працу ў Дом культуры прыйшла ў 2013-м годзе — мастацкім кіраўніком. А дырэктарам стала ў 2016-м. І шчыра вам скажу, папярэдняя пасада падабалася больш. Справа не ў тым, што адказнасці баюся, мне бліжэй, калі я ўвесь час знаходжуся ў коле калектываў, дзіцей, нешта прыдумляю, увасабляю ў жыццё. А цяпер даводзіцца шмат часу аддаваць паперам, пісаць справы. Але, калі трэба, дык трэба. Стараюся адпавядаць пасадзе.

МЕСЦА СУСТРЭЧЫ ЗМЯНІЦЬ НЕЛЬГА

Да таго як у 2008-м пераехаў у будынак былога прадуктовага магазіна, сельская бібліятэка займала

многае значаць. І яшчэ пенсіянеры проста так сюды зазіраюць, нават сустрэчы тут прызначаюць, каб не па дамах пра нешта пагаварыць, не на вуліцы, а ў бібліятэцы.

Калі ўжо Галіна Мікалаеўна “намякнула”, чым бібліятэка зарабіла сабе на “выданні з маслам”, паведамаю вам і аб такім спосабе, які практыкуе ўстаноўка. Аказваецца, у ёй можна стаць абанентам вядомага мабільнага апэратара! Што сёння галоўнае ў дзейнасці “культурнага работніка”, калі ён імкнецца выканаць план платных паслуг? Правільна, знаходлівасць! У ёй і нельга адмовіць хатынічкаму храму кнігі!

Пры бібліятэцы функцыянуюць два аматарскія аб’яднанні. Члены экалагічнага клуба “Крынічка” — вучні чавэртага — пятага класаў — у тым ліку, як могуць, спрыяюць абароне прыроды. (Да надыходзячай жа чаралзе святаў гурток плануе падрыхтаваць фальклорную праграму, звязаную з зімовымі абрадамі.) А дзевяці — дзесцікласнікі з клуба “Собеседнік”, напрыклад, арганізуюць і праводзяць літаратурныя вечары, сус-

...а лакальныя — у бібліятэцы.

Па маёй просьбе Галіна Мікалаеўна назвала трох беларускіх аўтараў, чые творы карыстаюцца ў наведвальніцкай кніжнай найбольшым попытам — гэта Іван Мележ, Іван Шамякін і Святлана Алексіевіч. На другое ж пытанне загадчыца адраагавала так:

— Напэўна, праблемай патрэбу ў рамоне нашага бульбачка не назавеш, проста надыйшоў момант, калі касметычны паднаўлення ўжо пытанне не закрываюць...

У ТКАЧЫХІ ПА НЕАБХОДНАСЦІ

— Я адкрыта вам прызнаюся, што занялася ткацтвам і вышываўкай спярша не з-за велізарнай цяты да іх, — дзіўна мяне такой заявай народны майстар Рэспублікі Беларусь Ніна Казак, якая

Каментарый Ніны КАЗАК:

— Раней наша вёска ўся танцавала — ад малага да вялікага! Як выхадныя, свята — усё ішло на танцавальную пляцоўку. Але яе аднойчы знеслі, палічыўшы, што няма ў ёй патрэбы. Кіно ў клубе паказвалі, потым перасталі. У яго зараз наогул народу ходзіць менш, чым у гады, калі я была яшчэ маладуха. Можна, не так ужо цяперашняй моладзі трэба вясковае мастацтва. Не заўсёды разумею я яе: дык хоць нейкая забаўка, адлігненне ад хатніх клопатаў — прыйсці на канцэрт, самім паспяваць, патанчыць. Не, сядзяць па кутах, уперліся ў інтэрнэт. Самі па сабе людзі сталі жыць. Дзетка ў клуб у гурткі і цяпер бегаюць, аднак па меры сталення астыявае нешта ў іх душах, у адносінах да народнай культуры. А ў бібліятэцы дзівячынак і хлапцуючых сустрэаю, калі іх туды цягнуць не толькі кнігі, што ім абавязкова трэба прачытаць па школьнай праграме, і гэты, вядома, добра. Я ж на зіму звычайна шмат кніг набірала — праваслаўныя а асноўным. Алексіевіч мяне ўразіла, яе “Цынкавыя хлопчыкі”: нават сэрца зайшліся. А зараз на часопісы па рукадзельлі перайшла.

Наведваючы вёскі, устаноўкі культуры якіх у выніку аптымізаваны былі, у лепшым выпадку, злітыя з аналагічнымі па профілі і пераехалі ў іншыя месцы; слухаючы апавяданні жыхароў пра тое, як паступова знікне “культурная” інфраструктура іх населеных пунктаў; закрываючы гэтыя тэмы ў сваіх матэрыялах, я стараюся не выглядаць нейкім абінаваўчым кагосяці і часосці канкрэтнага — з імем і прозвішчам, з шмільдай на будынку. Выватнымі можна прызнаць дэмаграфічную сітуацыю, эканамічную безгрунтоўнасць асобных суб’ектаў. Але вось толькі гэтыя мае разважанні ніяк не прызв’язалі з тым, што я часам бачу, едучы куды-небудзь у глыбінку. Дзе людзі — някая іх там жыве менш за сто чалавек — у сваёй большасці маюць выліковую патрэбу ў культуры не з тэлевизара або гаджэта, а ў “жывой” і беларускай. А дзе-нідзе ўжо няма ні гарачых танцаў, ні гарачых песень, ні гарачых навінак літаратуры. “І што рабіць? — як казаў мой старадаўні прыймаць. — Бавіць вечары за культурным распішчым чаго-небудзь гарачыльняга?” І бавіць. Фізічна адчуваеш суцэльную туту, што накрывае такія населеныя пункты, які бышчам вымерлыя пасля бязлітаснай эпідэміі. Дзякуй Богу, Хатынічы яна не накрыла. Да таго ж, і колькасць насельніцтва аграгарадка расце, будуюцца нава-

Цягам жыцця маё стаўленне да бібліятэк не тое што мянялася карэнным чынам. Не. Яно пакрысе трансфармавалася ў залежнасці ад таго, што я чакаю ад паходу да кніжных стэлажоў. У пяць гадоў бібліятэка — храм, а бібліятэкар — другі пасля Бога. Гэта ён дае мне магчымасць штораз трымаць новую кніжку з неверагоднымі карцінкамі. У дваццаць гадоў бібліятэка — кнігасховішча, вось толькі бібліятэкар не замінаў бы спакойна корпацца ў кнігах. У пяцьдзесят з гакам бібліятэка — месца сустрэчы з аднадумцамі, магчымаць камфортнага адхлання за кубкам кавы і нязмушанай гаворкі пра, скажам, сюжэтныя хітраспляценні ў прозе Андрэя Федарэнкі ці, да прыкладу, пра пост-мадэрновасць раманаў Барыса Пятровіча.

Яўген РАГІН

І ўвогуле, сёння, калі чытанне стала справай абраных, а бібліятэкі пераўтварыліся ў гэтакія элітарныя ўстановы культуры, час даўно задумвацца, як вярнуць гэтым установам “агульнажывальны” статус. І не столькі бібліятэчныя праекты мяне сёння цікавяць, колькі ўнутранае ўбранне ўстаноў (форма і змест — паняцці ўзаемадапаўняльныя, нават — узаемамяняльныя), якое павінна вабіць чытача і настройваць яго на добры душэўны лад. Пісаць буду пра тое, што бачыў на ўласныя вочы. Бачыў і вельмі ўразіўся.

НЕ Ё КАВЕ СПРАВА. АЛЕ...

На вялікі жаль, у Мінску, дзе я апошнім часам меў чытацкія фармуляры ў некалькіх бібліятэчных філіялах, гарбаты з кавай мне не прапаноўвалі. Інакш кажучы, хатняй утульнасці срод тэмтэйшых кніжных стэлажоў я не адчуваў. Ведаю, ведаю: пры эканомкласе сённяшняй культурнай галіны не надта разгуляешся. Але і жадання зрабіць установу, як цяпер модна казаць, больш атмасфернай я з боку гарадскія бібліятэкараў не заўважаў. Не, мяне некалькі разоў запрашалі паўдзельнічаць у сустрэчах з паэтамі і празаікамі. Але адмаўляўся, бо тыя канкрэтныя пісьменнікі мне, капрызліваму, не падабаліся.

Прышлось паісці іншым шляхам. З бібліятэк я выпісаўся, стаў наведваць букіністчныя крамы па ўсёй краіне і пераўтварыў у бібліятэку (для сяброў) асабістую кватэру. І ніякіх праблем з агульнай кавай! Апошнія абмеркаванне тычылася афарыстычнасці кароткай прозы Дзяніса Драгунскага. Так, менавіта

мамы — Ніны Пятроўны Іванскай. Паліцы і сталы шчодрэ былі ўпрыгожаны вышытымі ды вязанымі сурвэткамі, а натопленая печка давала такое роўнае цяпло, што ўшчэнт знішчала ўвесь негатыў наўкола. І глядзелася гэтая “пастараль” інсітнай карцінкай, што выпраменьвае такую дэфіцытную на сёння шчырасць. Патапуў я ў крэсла, узяў кнігу, што першай патрапілася са стэлажа ў рукі, і час для мяне знік.

пераўтварыцца ў шаравую сталуюку. “Хто замайляў фуа-гра з вершаў Анатоля Сыса? Зараз будзе гадова. Вы не супраць гарніру з зацемак Леаніда Галубовіча?” Не, я абсалютна не гастронамічны аспект справы маю на ўвазе. У далейшым выпадку справа — не толькі стравы.

Дык вось, Асіповіцкі раён, Ліпенская сельская бібліятэка. Завітаў сюды абсалютна выпадкова гадоў колькі таму. Убранне сельскай бібліятэкі на

ЦЫШНЯ Ў ЧЫТАЛЬНАЙ ЗАЛЕ?

На сёння пашумець у бібліятэцы, як я лічу, — не вялікі грэх. Пераканаўся ў гэтым, калі пагасцяваў у дзіцячай бібліятэцы Хоцімска. Здарылася тое год таму (па ліку — другі візіт). Сыходзіць ад загадчыцы Таццяны Уласенка не хачелася. Якраз у чытацкай зале адбыліся карэнныя новаўвядзенні. Адна яе палова засталася, так бы мовіць, акадэмічнай — ся-

пад 600 дамацканых рэчаў аведзены асобны пакой. Кожны экзэмпляр падлісаны (назва вёскі, аўтарства работы). Мемарыяльная экспазіцыя ў 72 квадратныя метры не можа не выклікаць слёзы памяці, болю і беззваротнай згубы малой радзімы. І ўсё гэта, пераверце, вельмі шчыра зроблена, таму і вабіць пастаянна людзей. Калекцыя, да слова, жывая, яна пастаянна павялічваецца, да фартушкоў дадаюцца ручнікі, поспіткі, хусткі.

Як у цешчы на блінах

Складнікі бібліятэчнай утульнасці. І не толькі гастронамічныя...

Пашумім разам з клоўнам? У зоне чытацкай самарэалізацыі Хоцімскай дзіцячай бібліятэкі.

Як мама вучыла. Бібліятэчныя вышыванкі з Літоўцаў.

для яго Віктар Драгунскі напісаў у свой час знакамітыя “Дзяніскавы апавяданні”. А родавыя карані пісьменнікаў, аказваецца, гомельскія. Але час прэамбулу заканчваць, а не невядома, куды яшчэ мяне занясе любоў жыцця срод кніг...

Натуральна, не ў каве справа. Ехаў у вёску Літоўцы Докшыцкага раёна без асаблівага настрою. Сказалі, што бібліятэка там працуе ў прыстасаваным будынку лазні. Думаў: ну як тут прыстасаванна можна. Аказваецца, пры вялікім жаданні можна ўсё. Зайшоў і адразу адчуў сябе, як у цешчы на блінах, нават з’язджаць не хачелася. І не толькі таму, што бібліятэчны рэй тут вяла артыстычная Алена Тумашэвіч, якая пераймае бібліятэчную справу ад

Прайшло яго з таго моманту вельмі шмат. І калі даведаўся, што Алена па-ранейшаму працуе бібліятэкарам, а сурвэткі і цепляныя — гэтакія ж абавязковыя сёння, як і калісьці, дык вельмі ўзрадаваўся. Нешта стабільнае яшчэ ёсць на гэтым свеце.

БЯРОЗАВІК — ТАКСАМА НЯКЕПСКІ НАПОЙ

Бібліятэка ў буйным горадзе — гэта адно. На вёсцы, дзе кожны кожнаму — сусед, сваяк ды родзіч, сітуацыя трохі іншая. Напэўна, дабрыня не надта хоча прабівацца праз асфальт. Між тым, менавіта яна — асноўны складнік атмасфернасці ці, калі хочаце, утульнасці любой установы культуры. Калі хто не разумее, дык менавіта пра гэта сёння і гаворка. І менавіта за гэтым накіроўвацца варта найперш у вёску.

Асіповіцкі раён, што на Магілёўшчыне. Тут, як мне падаецца, як нідзе ведаюць толк у бібліятэчнай справе, якую трэба прэзентаваць чытачу як адмысловую страву, рэцэпт якой вядомы толькі гаспадыні. У адваротным выпадку элітны рэстаран

чале з Ірынай Шлыкавай здзівіла надзвычайна. Верхнія паліцы кніжных стэлажоў былі застаўлены побытавымі рэчамі: шклянным ды гліняным посудам, лялькамі і цацкамі, прадметамі, без якіх цяжка ўявіць сабе жылы дом 1970-х. Успаміны захлынулі... Нават прайгравальнік тут ёсць, а ў авосцы (сетка такая — хто не ведае) на швіку — вінілавыя дыскі. Кніжкі пад ціхую настальгічную музыку выбіраць — кайф адмысловы, для гурманаў, можна сказаць.

А ў бібліятэчных сенцах — збанок. Разам з Ірынай дамовіліся, што ў ім павінен знаходзіцца бярозавік для лепшых чытачоў.

Вы заўважылі, што гаворка дагэтэўл ішла пра ўстановы Віцебскай ды Магілёўскай абласцей? Доўга ўспамінаў, дзе яшчэ апошнім часам здзівілі мяне бібліятэкары (паўтаруся, што буйныя гарадскія ды абласныя ўстановы на ўвазе не маю). Даруйце, не ўспомніў. Тэндэнцыя, пагадзіцеся. Тактыка, якая перарастае ў стратэгію. І людзі цягнуцца да незвычайнага і непалманнага. Вось колькасць чытачоў і не мяняецца заўважна.

дзі ціхенька ды чытай сабе; другая пераўтварылася ў тэрыторыю чытацкай творчай самарэалізацыі. Тут з’явіліся наборы “разумных” інтэлектуальных гульняў, мяккія канапы, крэслы і пуфікі.

На адрыцці каворкінгу (даруйце за такое запавяданне) нават сапраўдны клоўн прысутнічаў, і было дзятве настолькі цікава, незвычайна і весела, што ніхто ў чытацкай зале на той момант у кнігі не ўнурваўся. А шум усяляк заахочваўся. Але пасля такога маркетынгавага выбуху колькасць маленькіх чытачоў стала павялічвацца. Вось так бібліятэчная ціша чаргуецца ў Хоцімску з шумнай гульні, падчас якой будоўляецца асоба.

Цягам апошніх гадоў бібліятэчная справа перастала быць застылай ды сумна аднастайнай. Хто гэтага не зразумеў, прайграў і ў стратэгіі, і ў тактыцы барацьбы за чытача. Са мной будуць актыўна спрачацца, але я катэгарычна за тое, каб бібліятэчныя ночы з іх феерычным антуражам пераўтварыліся ў бібліятэчныя шаравыя дні.

МАМА ХУСЦІНКА, БАБУЛІН ФАРТУШОК...

У бібліятэцы, як падаецца, і паплагаць можна, нават іншым разам — неабходна. Адчуў гэта надзвычай выразна ў Ельскай раённай, што на роднай Гомельшчыне. Шчыра кажучы, эмоцыі не стрымліваў і я — таксама пацярпелы ад аварыі на ЧАЭС. На Ельшчыне па гэтай прычыне знікла з раённай карты 14 вёсак. Адселеныя людзі бралі з сабой, натуральна, самае неабходнае. А дамацканя рэчы раздавалі знаёмым. З 2008 года бібліятэка пачала збіраць калекцыю “Ельскі фартушок” — напамін пра трагедыю адсялення. Калі людзі прыязджаюць на радзіму ўправедкі, дык абавязкова заходзіць у бібліятэку, дзе больш чым

Пры жаданні бібліятэкар Ірына Хашько прыгожа павяжа хустку, дапаможа зрабіць сэлфі.

І яшчэ адна акалічнасць краязнаўчай працы па захаванні скарбаў зніклых вёсак. Гэта калекцыяванне дыялектнай лексікі той ці іншай вёскі. Калекцыя ніякім чынам не ўплывае на выгляд унутранага ўбрання бібліятэкі, але не згадзь пра яе не магу. Захаваныя слоўкі, як святло згаслых зорак. Мяне асабіста гэтае святло грэе. Прагірэцца і вы: “задзігагодзь” — гэта загадка, “кіка” — непрыгожая жанчына, “мурчык” — кацяня (так у вёсцы Бабруйкі казалі), “мегуль” — зладзейкаваты чалавек, “ушыло” — непаваротлівы (вёска Вішанькі), “камкі” — таўчона бульба (Мядзведнае), а “одзека” — тут (вёска Казлы). Вось такая моўна ды атмасфернасць, вось такі моўны антураж, здатны для афармлення любой сельскай бібліятэкі.

Падумалася тут вось пра што: плакатамі-бордамі з такімі слоўцамі можна і трэба афармляць вуліцы раённых цэнтраў, дзе захоўваецца моўная спадчына. Прышліся ж да месца сацыяльнай біборды “Смак беларускай мовы”, што прапагандавалі ў сталіцы нацыянальныя назвы ягад. А ініцыятарамі такой маркетынгавай палітыкі павінны стаць бібліятэкары, у першую чаргу — сельскія.

Час для пэўнага падсумавання думак. Скажаць гэтым артыкулам чаху вось што. Вельмі мала было на маім журналістскім вяку бібліятэк, дзе мне хачелася б затрымацца надоўга. І гэта не чыясці віна, а наша агульная бяда. Па маім перакананні, штосці трэба неадкладна рабіць.

Хто пасля гэтага стане свядарцаць, што я не люблю бібліятэкі? Шумныя, утульныя ды шчырыя?

Фота з архіваў згаданых бібліятэк

Два праекты паказала фатограф Алена Данброва ў Нацыянальным цэнтры сучаснага мастацтва — “Грушаўка. Паміж мінулым і будучыняй — дзённік успамінаў” і “Сімулякр быцця”. На жаль, яны не былі аб’яднанымі адзіным канцэптам, але гэта пытанне больш для куратара. Адыходзячая гісторыя старага гарадскога раёна — жыватворная тэма для фатографа. Шмат маляўнічай фактуры, зразумелай настальгіі, ды так лёгка зрабіць рэпартаж з вышкароднымі руінамі. Але Алена Данброва ўскладніла сабе задачу — яе фатаграфіі адсылаюць да вершаванага радка ангельца Джона Дона: “Не пытайся ніколі, па кім звоніць звон; ён звоніць па табе”.

Мінск, як і любы горад, — адзіны арганізм, жывы і ўразлівы; у яго ёсць не толькі гістарычны цэнтр, але і гістарычныя ваколіды. Грушаўку ведаюць сучасныя гараджане, памятаюць старажылы, гісторыю запісалі краязнаўцы; у адных — тут, у іншых — планы на пераезд у новую кватэру. Складана ўкладзіць у адзін такі праект усё — і ўласна фатаграфічную прывабнасць, і архітэктурную, якую дыктуе гісторыя, і сацыяльныя перспектывы ў кантэксце гарадскога развіцця. Больш за тое, складана не патагнуць у такім шырокім кантэксце, бо сама Грушаўка вядомая з XIX стагоддзя! Таму аўтару трэба аддаць належнае — Алена Данброва паспрабавала не быць ілюстрацыйнай. Паспрабавала вылучыць вузлавыя цэнтры; у праекце выразна пазначаныя вобразы і аб’екты, якія і робяць яго сабраным у адзінае цэлае.

Архітэктурны вартасці раёна — магчыма, самае спрэчнае пытанне. Тут доўгі час была толькі прыватная забудова, адна- і двухпавярховыя драўляныя і мураваныя дамы. Атмасфера прыватнасці, некалькі кветнікаў і дзіцячых куткоў — вось і ўсё, што зараз утрымлівае погляды аматараў мінскай даўніны. Фатограф доўжыць гэтыя імгненні, які бышам ахоўваючы прастору і паглыбляючыся ў візуальны калідор у часе. Уласна жыхароў гэтых дамоў засталася няшмат: з двухпавярховых баракаў без рамонта людзі пераехалі ў новыя кватэры. Аднак грушаўская драўляная забудова, нават не будучы помнікам архітэктуры, ацэньвалася экспертамі як арыгінальная — у свеце мноства прыкладаў захавання такіх раёнаў, своеасаблівых, каларытных старонак гарадскога побыту. Грубкі, каміны, брук пад асфальтам, старыя фантан, другі па ўзросце пасля Хлопчыка з ледзедем... Усё аўтэнтычнае! І гэта ў Мінску, дзе кожная драўляная гісторыя — на вагу золата! Няміга ў калектары, сьледы пахавальных курганцоў... Канцэпцыя і турыстычны патэнцыял такіх аб’ектаў добра вядомыя, і рэалізаваны яны зусім недалёка, у бліжэйшых еўрапейскіх краінах. А той факт, што жыхары Грушаўкі былі гатовыя з’ехаць, — вельмі ўдалая акалічнасць для развіцця культурных кластараў і пляцовак. Магчыма, упущаныя цяпер магчымасці яшчэ можна некалькі выкарыстоўваць, але гэта вядома справа далёкай перспектывы.

Мяркую, вельмі моцны вобраз у праекце Данбровай — гістарычны. Гэта ацалелыя ваенныя бліндажы. Бліндажы, сапраўды, легендарны: запіса-

Памяці мяне

3 цыкла “Грушаўка...”

3 цыкла “Сімулякр быцця”.

ня апавяданні мясцовых жыхароў аб ваенным гарадку “Белпопек”, аб “афіцэрскім” і “сяржанцкім” дамах, нямецкім шпіталі, вялікім скверы і бомбасховішчы... Успамінае пра яго і Галіна Васілеўская ў апавесці “Бывай, Грушаўка” (1979), апырдажваючы лёс раёна. Фатаграфіі ў поўнай меры перадаюць сэнсавы акцэнт гэтага месца — гэта вобраз партала, ён як варонка зацягвае ў гісторыю, якая ўжо скончылася. А таямніцы яе захоўвае гэты жудаснаваты ўваход у падземелле.

“Старую” культурную гісторыю раёна можна лічыць скончанай са страчай кінатэатра — нешта новае яшчэ наперадзе, а да гэтага часу быў “Авангард”, тэрмін якога апынуўся алмераным: 1956 — 2019. Вядомы архітэктар будынка — Зоя Брод, якая стварыла ў 1949 годзе першы ў СССР тыпавы праект кінатэатра. Іх будынак пабудавана больш за 100, з невялікімі мадыфікацыямі фасада — памянішчаўся лік іканічных калон. Вядомы адрас, якога, магчыма, ужо не будзе на карце: Папаніна, 9. Умяшчальнасць залы — 300 месцаў. Цалкам згодна сучаснаму тэндэнцыі аб дэцэнтралізаваным культурным пляцовак, кінатэатр мог бы працаваць, і ў свой час нават абмяркоўвалася стварэнне піяцэнальнага мультіплексу на яго базе. А, напрыклад, першы кінатэатр, пабудаваны па праекце З. Брод у Жукоўскім (РФ), цяпер стаў Домам вучоных ЦАДІ. Ды і савецкая тэма — пра развіццё спальных раёнаў — таксама магла б падтрымаць яго. На жаль, усё гэта не

спрашвала. І Алена Данброва сабрала невялікую дакументацыю працэсу: некалькі старых паштовак, афіш, кадры з кіногамі, дзіцячымі цацкамі, іншымі візуальнымі дэталіямі, якія можна лічыць “культурнымі”. Аб кінатэатры і яго артфактах таксама ўспамінаюць і настаўнікі з вучнямі, і аматары кіно. Шчасце, што ў наш лічбавы час многае з гісторыі Грушаўкі пастэле запісана. І на шчасце, мастацтва фатаграфіі перадае нявыказанае, і нават нябачнае — ва ўсіх разе, у гэтым я бачу яго задачу.

Прыкладна ў гэтым ключы задуманы “Сімулякр быцця”. Агульная тэматычная рамка магла б дапамагчы праектам рэзаніраваць: “сімулякр” бышам бы дабудова прастору, робячы яе ўмоўнай, абстрактнай. Тут дарочы будзе ўспомніць ідэю Жана Люка Галара пра тое, што дакументацыя і ўважлівасць шчыравы талы, калі ўкаранёна ў выдумку, а выдумка шчыравая, калі яе павярджваюць факты. Нечаканыя геаметрычныя фігуры, змешчаныя ў штодзённасць тыпавай забудовы, паветрамаляючы ступаі свайго кітапту фантастычнасці. Алена знайшла ўдалы фармат свайм здымкам — гэта тры секвенцыі прынято ў маштабе 100 x 70 см². Аўтар мае на ўвазе аналогію сімулякра з жыццёвым будаўніцтвам і ўлашчваннем, мне ж бачыцца разважанне і пытанне аб тым, што ёсць вакол нас рэальнае, а што — уяўнае?

ЛЮБОВ ГАУРЫЛЮК,
арт-журналіст
Фота прадстаўлены
Аленай Данбровай

Дзяжурны па нумары

Узроставаы цэнз для спадчыны

Навіну пра запланаваную рэканструкцыю мінскага кінатэатра “Масква” айчынная архітэктурная супольнасць амаль аднадушна ўспрыняла неадназначна. Пераўтварэнне пазнавальнага паводле сваёй формы будынка ў шкляную піраміду хтосьці з неабыхавых мінчукоў наўпрост назваў варварствам. І сапраўды, перайначыць архітэктурны твор — гэта бадай тое самае, што намалываць сваю карціну паверх іншай.

Зрэшты, дзеля справядлівасці, варта адзначыць: яшчэ параўнальна нядаўна апошняе зусім не лічылася нечым заганным, і “багамазы” XIX стагоддзя не вагаючыся пакрывалі свежымі фарбамі старыя пабяжылыя фрэскі. Уласна, гэта я да таго, што стаўленне да гэтых спадчыны ў грамадстве заўсёды мянялася — як і самі яе паняццёвыя межы. І ад таго, наколькі хутка (і ў які бок) у нас будуць рушыць гэтыя працэсы, у немалой ступені залежыць лёс як “Масквы”, так і многіх іншых падобных аб’ектаў.

Ілья СВІРЫН

Сітуацыя з “Масквой” трохі блытаная. Кінатэатр ужо зведаў рэканструкцыю ўсяго пяць гадоў таму і сёння выглядае даволі рэспектабельна. Нагадаю, менавіта ў яго сценах праходзіць найбольш прадстаўнічы кінатэатр краіны. Адзін з аўтараў праекта, вядомы архітэктар Віктар Крамерэнка (пікантнасць сітуацыі дадае тое, што ён з’яўляецца і суаўтарам новага, “шклянога”) матывуе патрэбу рэканструкцыі неабходнасцю ўмацаваць нясуццёвыя часткі, але пры гэтым спасылваецца на даследванні, праведзеныя яшчэ да папярэдняй рэканструкцыі. Іншыя аўтары “Масквы”, у сваю чаргу, настойваюць, што без кардынальнай яе перапрацоўкі цалкам можна абысціся і сцвярджаюць у адным з інтэрв’ю: “*Любы будынак можна ўмацаваць без змянення яго архітэктурнага аблічча*”.

Зрэшты, рэзюмаваць гэтую прафесійную дыскусію варта вельмі проста. Калі будынак можна аднесці да архітэктурнай спадчыны, яго знешні выгляд належыць пакінуць без змянення. А калі не — уласнік вольны рабіць з ім усё, што жадае. Хоць шкляную піраміду, хоць жалезны грыб.

Нагадаю, што на сёння ні “Масква”, ні іншыя ўзоры г.зв. “позняга савецкага мадэрнізму” афіцыйна помнікамі спадчыны не з’яўляюцца — і, адпаведна, не абароненыя ад перайначвання. Але гэта можна змяніць. Пагатоў, экспертная мае адпаведныя юрыдычныя механізмы надання будынку статусу помніка спадчыны.

Падаецца, век у сорок гадоў для будынка занад-

та малы, каб прэтэндаваць на статус каштоўнасці. Можна, яно і так. Яшчэ зусім нядаўна нават прыгажэўныя храмы рэтраспектыўных стыляў не лічыліся ў нас помнікамі спадчыны: маўляў, не дараслі яшчэ, ім жа ўсяго гадоў сто. Але цяпер узроставаы цэнз пакрысе зніжаецца. Прычым гэта сусветная тэндэнцыя. У прыватнасці, не раз даводзілася пра яе чуць ад экспертаў UNESCO.

І яна цалкам вытлумачальная. Трансфармацыя гарадскога асяроддзя сёння ідзе ў нас настолькі імкнучы, што калі чакаць, пакуль прэзтэндэнты “даспеюць” і пераадолюць узроставаы цэнз, можна многага недалічыцца. Той жа савецкі мадэрнізм ужо нясе адчувальныя страты, і будынкi аўтавакзала “Маскоўскі” і ВДНГ — толькі самыя прыкметныя з іх.

Зразумела, што спіс будзе павялічвацца па меры апетытаў інвестараў. І надта кажаць ад іх спагады не выпадае: яны кіруюцца найперш сваімі інтарэсамі, а не пампнікнем захавання цікавых ўзораў беларускага дойлідства. Пагатоў, феномен айчынай архітэктуры калі і маюць прызнанне, дык толькі ў вузкіх колах. Але гэта, зрэшты, таксама можна змяніць.

Працы па наданні статусу каштоўнасці заўсёды павінна папярэднічаць менавіта гэта. Спярша вывучэнне, каталізацыя, асэнсаванне. Потым — папулярызаванне. І калі шарагомы грамадзянін раптам усвядоміць, што будынак, які паўставаў літаральна на яго вачах і які ён наведваўці не ўсё жыццё, насамрэч з’яўляецца вышталёным узорам самабытнага архітэктурнага тэндэнца, будзе куды прасцей дамагчыся на ім ахоўную шылду.

(Працяг. Пачатак у №№ 43 — 49)

Даўно ўжо няма тых, хто ствараў першыя беларускія фільмы.

І тых, хто ствараў першыя паваенныя. Ды і амаль усіх тых, хто пазней вывёў нашы фільмы на міжнародны экран.

У двары Чырвонага касцёла на лавачцы пад бэзам не пасмалваюць ужо кінахранікёры-франтавікі, якіх я заспеў яшчэ 50-гадовымі, у росквіце творчых сіл.

Пасля вяртання кінаматаграфістаў у вызвалены Мінск комплекс недабудаваных памяшканняў кінастудыі ім не вярнулі: там размяшчалі станкі велазавада, атрыманыя з Германіі па рэпараці.

Але і кінаматаграфістаў улады бяздомнікамі не пакінулі: ім прапанавалі Чырвоны касцёл. Гэта быў найлепшы варыянт, а да таго ж — адзіны.

Ну і суседства прыкметнае: Дом Урада, а побач “Беларусьфільм” — так стала звацца наша кінастудыя.

ПАВІЛЬЁН У СВЯТЫН

Я ўжо, пэўна, адзіны, хто памятае, як увесць — так, літаральна увесць! — шыкл вытворчасці фільмаў праходзіў тут.

У цяперашняй плябаніі (асобны чырвоны дамоч для святароў) размяшчалі фоталабараторыю, далі пакойчыкі мастакам, шпрыфтваікам.

У цэнтральнай вежы — фільмасховішча.

Над прыступкамі да высокага ганка цяперашняй закрысці (заатарнай часткі касцёла) знаходзілася майсторня зымачнай апаратуры і оптикі, тут жа гэтак усё абсталяванне і захоўвалася.

У галерэй з прыбудовай — цэх апрацоўкі стужкі і мантаж мастацкіх і дакументальных фільмаў: 4 — 5 апаратаў “мавіёла”. Адзін такі “рарытэт” цяпер раскватараваны непадальчэ — у Музеі кіно.

Ля бакавага ўвахода з боку цяперашняга сквера з фантанам — цэх асвятляльнай апаратуры.

З боку двара, проста ў цэнтры паўкруглай асіцы, былі высечаныя дзверы. Гэта адзіны ўваход у студыю.

На першым паверсе злева — дакументалісты, хроніка. Далей у заўсёды цёмным пакоі — станок для камбінаваных здымак.

Справа ад увахода — міма не праслізнеш! — адзіны кабінет: адзед кадраў, дзе сядзеў былі чокіст з адпаведным злавесным прывісчам “Бяскроўны”. Яго падпісы — у маёй працоўнай кніжцы 1956 года.

Захавалася лэсвіца на другім паверху. Там злева кабінеты: планыва адзед (Вайнэр), рэдактары (Валдзі Смаль і Анатоль Красінскі), прыёмная (сакратар-машыністка Ніна Грэчняя) з дзвяр’ямі да дырэктара студыі (Васіль Смоляр) і яго намесніка (Мікалай Горцаў).

Справа ўваход у святыню — у майм разуменні. У здымачны павільён.

Рушым на трэці паверх. Там 2 — 3 пакоі здымачных груп — на дзвяр’ях паперкі з назвамі фільмаў, — грывёрная на тры крэслы і кабінет мастацкага кіраўніка студыі Уладзіміра Уладзіміравіча Корш-Сабліна.

А ўся агромністая прастора касцёла па гарызанталі дзівілася надвор’ем.

Верхняя частка — здымачны павільён, дзе будаваліся дэкарацыі сярэдніх памераў: напрыклад, інтэр’ер пакаў за для “Міколка-паравоза” ці руіны Віленскай вежы Гельміна для “Чырвонага лісіца”. Здаралася, для нейкай сцэны сюды кранам уздымалі каня. У дзвюх бакавых “кішнях” павільёна — касцюмерная і рэжысёрская.

Збоку кіназалька на 8 — 10 месцаў з асобным уваходам.

На ніжнім паверсе — зала перазагісу з прылеглымі пастанамі праекцыі і палачы гука. Часамі па вострай патрэбе ў гэтай зале будаваліся дэкарацыі, — напрыклад, агульны калідор камуналі для “Нашых суседзяў”.

Вось і ўся вытворчасць. Як жа яна змяшчалася ў такім не надта й вялікім будынку, дзівілося да гэтай пары. Пагадоў, тут ствараліся паралельна па тры паўнаметражныя карціны — а яшчэ шматсямячныя кіначасопісы “Савешка Беларусь”, перыядычныя “Мастацтва Беларусі”, “Сельская гаспадарка Беларусі”, спартыўны і піянерскія спецыялькі!

Уся гэтая “фабрыка сноў” падлеткам Валерыку і Топіку — будучым майстрам кіно Рубінчыку і Алаю — здавалася “крайнай марай”. Яна была абнесеная высокім плотам, пафарбаваным у зялёнае, вакол якога кружылі гэтыя хлопцы і пра якія абодва ў сталасці з усмешкай згадвалі.

А мяне, таксама падлетка, плот не вабіў. Ды перашкодаў, каб патрапіць на студыю, я ніколі не меў. Наадварот, быў выкліканы з Гродна тэлеграмай, залічаны ў штат і атрымаў пропуск праз вузкую праходзіну, дзе заўжды стаяў пах смажанай шыбулі — вартаўнікі, якім не дазвалялася пакідаць адказны пост, самі гатавалі сабе ежу.

Ці ж гэта не цуд, ці ж не ажышчэнне мары — працаваць у Чырвоным... кінакасіэле?!

“ДОЛІ” З НАДПІСАМ HOLLYWOOD

Але вось нечаканае і ўвогуле натуральнае пытанне:

У Чырвоным... кіна-касіэле

Першыя пасляваенныя фільмы

Чырвоны касцёл.
Малюнак Анатоля
Навілаева. 1950 год.

адкуль у 44-м, у амаль спрэс зруйнаваным Мінску ўзялася апаратура для здымак фільмаў, для забеспячэння ўсяго шматэтапнага вытворчага кінапрацосу? Ні на адной студыі СССР аніякай вольнай кінаэхнікі для пазычэння беларусам не было.

Адказ, як ні дзіва, можа даць дагледжанае пахаванне ў Мінску на Вайсковых могілках, што на Даўгабродскай.

Тут, на галоўнай алеі, ля самай царквы ў гонар Благувернага князя Аляксандра Неўскага, пахаваныя Рут Уолер, якая нарадзілася ў жніўні 1921-га ў Каліфорніі і памерла ў Мінску праз 25 гадоў, у 1946-м, таксама ў жніўні. Глумачыні місію маляды амерыканкі надлісі на помніку. Яна была прадстаўніком ЮНПРА (UNRRA) у Беларусі. Рагуючы хлопчык, які тануў у Свіслачы, Рут заступілася, і яе не здолелі выратаваць.

ЮНПРА — міжнародная арганізацыя, якая займалася дапамогай тэрыторыям, пацярпелым ад фашыскага нашествия.

Менавіта яе 14 супрацоўнікаў з Беларусі — і сямейная пара маладых Уолераў — паклапаціліся забяспечыць “Беларусьфільм” кінаабсталяваннем. Хай сабе і было яго “сэканд-хэнд”. Памятаю гістарычны кшталту “тобіс” і ўлюбёны ўсімі аператарамі павільённы вазок “долі” з рэльефнымі літрамі Hollywood на круглай ручцы — яго ў 1960-м перавезлі на новую студыю і доўгі час яшчэ карысталіся. Не верыцца, што такі рарытэт бэссэнсоўна знішчылі, — пэўна, пыліцца нельзе на складзе.

кожным на паўзе з’яўляўся цітр: “Этот фильм взят в качестве трофея после разгрома Советской Армии немецко-фашистских войск под Берлином в 1945 году”. І гэты ўжо хвалявала, бо ты ведаў: будзе цікава, нечакана, у жывым тэмпе.

Чатыры серыі “Тарзана” з алімпійскай чэмпіёнам па плаванні Джоні Вайсмолерам, прыгодніцкі гісторыі з дуэлянтам-здзіракам са шпагай Эролам Флінам, карціны з хамаватым асілкам Уолесам Біры, з ландрынным прыгажунам з вусікамі Джонам Болесам, з комікам-крыўлякам Джо Браўнам, з аматаркай спеваў Джанетай Макдланай, з загадкавай Грэйтай Гарба, з напаягаюленай немкай Марыякай Рок! Гэта былі мае першыя “кінаўніверсітэты”.

Вялікую асветніцкую ролю выконвалі тады кінаперасоўкі, якія развозілі па вясковых клубах, школах, санаторных запер’ях, рваных і клееных-пераклееных копіі фільмаў. Пра гэта — наш з калегам Валерыем Жыгалькам фільм 1997 года “Сенан мой вячэрні”.

КІНАСАХАРЫН

Дык вось, у знявечанай вайной рэспубліцы тады знайшліся сродкі для фінансавання карціны. У 1947 годзе выйшаў фільм Корш-Сабліна “Новы дом”, запушчаны ў вытворчасць, вядома ж, годам раней. У той час Мінск ляжаў зруйнаваны.

Аўтар сцэнарыя масквіч Яўген Памешчыкаў як тыповы прыставацэнц вёдаў захады для “правядзення” напісанага: галоўнае — лагіроўка. І ў рэцэнзіях “дзюблі” пераважна сцэнарыста:

“Сцэнарыі “Нового дома” слишком поверхностны, а постановочны лишь подчеркнул его недостатки”.

“...всё это оказывается литературной само дурного вкуса”.

“Схематичная и примитивная драматургия, естественно, отразилась и на актёрских работах”.

Ні заўважкі, ні прыбалтывіцкія кінастудыі ніколі не займалі ў галоўных ролях маскоўскіх актэраў, а толькі сваіх.

У нас — усё іначэй. У галоўных ролях — спрэс масквічы, а нашым — эпизодзікі. Гэтая, з дазволу сказаць, традыцыя-завядзёнка панавала, на жаль, амаль да нашых дзён.

Актэры ў “Новым доме” — даваенныя коршавы адкрышці Лідзія Смірнова, Леанід Кміт, Яўген Самойлаў (славуцы Шчорс у аднайменным фільме), Мікалай Чаркасаў — усё з першай расійскай “абоймы”. Вялікі Чаркасаў, які ўжо сыграў царэвіча Аляксея ў “Пятры Першым”, Аляксандра Неўскага і Івана Жаліва ў вялікіх карцінах Эйзенштэйна, тут аблеены барадой і вусамі дзіўляўца ў абліччы дзівакаватага інтэлігентніка...

Зрэшты, сакрэт такой зорнай абоймы просты. Фільмаў тады ў СССР здымалася мала, і актэры згаджаліся на ўсё, што прапанавалі — нават проста дзея заробку і каб на іх гледачы не забыліся. Граць у “Новым доме” актэрам проста не было чаго, таму ў рэцэнзіях “рыкашэтам” далягала і Коршу:

“Режиссёр прибегает к усиленному дозам киносахарина... Капитан (Е. Самойлов) в полной военной форме, при орденах и медалях, в изином фармулке лихо орудет инструментами каменщика”.

“Картина слащавая, прилизана”. Не выратавала ні салонны вальс Дунаеўскага “Под лубной золотой всё живёт для любви”, ні ягоня ж бадзёры марш “Всех врагов мы победили — отстояли край родной”.

Словам, горшым за гэты сцэнарыі будзе толькі наступны — “Паселі дзючаты лён”, на які ў рэспубліцы пра-ішкюў незаўважным. Выйшла суворая Пастанова ЦК: “...неправильно и поверхностно показана жизнь белорусских колхозов”.

Выхад бездапаможна бляклага фільма “Новы дом”, на які ў рэспубліцы пра-ішкюў такіх сродкі, не пра-ішкюў незаўважным. Выйшла суворая Пастанова ЦК: “...неправильно и поверхностно показана жизнь белорусских колхозов”.

Вольптыні камуніст Корш-Сабліна памятаў і разумёў, што ідзе ўслед за такой адзнакай: выключэнне з партыі, звыльненне, увогуле забарона на прафесію. Трэба было тэрмінава рэабілітавацца, — значыцца, зняць карціну на прававераную і звычайную яму патрыятычную тэму.

“Схематичная и примитивная драматургия, естественно, отразилась и на актёрских работах”.

НАШ АДКАЗ “ЧАПАЕВУ”

На мастацкім кіраўніку “Беларусьфільма” дасюль вісела адно нявыкананае абяцанне, далзенае яшчэ ў 30-я гады: ён так і не зняў беларускага “Чапаева”. Цяпер Міністэрства культуры прадабачліва вырашыла ў дапамогу ўжо амаль апальнаму Корш-Сабліну запрасіць Аляксандра

Файнцмера — рэжысёра з бездакорнай біяграфіяй, які пачынаў у Ленінградзе на "Белдзяржкіно".

І якая ў гэты час у Купалаўскім тэатры паставілі спектакль па п'есе Аркадзя Маўзона "Канстанцін Заслонаў".

Пасля кінагерою Чапаева, Пархоменкі, Катоўскага, Шчорса з'явіўся такі ж міфалагізаваны персанаж і з Беларусі. Але ўсіх яго згаданых папярэднікаў нарадзіла даўняя ўжо Грамадзянская вайна. А Заслонава — толькі-толькі прамінула Вялікая Айчынная. Свежая, бліжняя беларусам тэма!

Корш адстойваў запрашэнне на ролю галоўнага героя выканаўца гэтай ролі ў тэатры Барыса Платонава. Але перамог Файнцмер: роля дасталася масквічу Уладзіміру Дружнікуву, які перад вайной сыграў у карціне "Без віны вінаваты", а пасля яе — у "Сказанні пра зямлю Сібірскую".

Рэжысёр адзначыла дакладна: "Заслонов — адна из фигур кинематографического Пантеона".

Зрэшты, не абшлось і без казусу. Ні стваральнікі фільма, ні даверлівы наш народ не задумаліся: а якія ж менавіта цяжкія пусканы "пад алхон" дыверсанты—"заслонаўцы"? Нямецкія? Але ж шырыня еўрапейскай чыгуначнай каліны 1432 мм, а савецкай — 1530. Але паводле афішыйных рапартаў усе паравозы, платформы, вагоны, цыстэрны да прыхода немцаў паспелі вывезці. Дык якія ж тады? Аднак спіскае пытанне і сцэнарый, і фільм абмінула.

І яшчэ пытанне: ці ведаў Корш, што бацька Заслонава быў рэпрэсаваны? Безумоўна, ведаў. Але ішоў 1949 год, да развіцця культуры асобы Сталіна яшчэ доўгіх сем гадоў! Ды і старэйшы брат рэжысёра — таксама рэпрэсаваны. Небяспечная, нават забароненая тэма... Абышлі моўчкі і яе.

Крыпнічныя стрэлы ізноў цягнулі ў сцэнарый:

"Не акрэслена біяграфія чалавека, вырашана пры савецкай уладзе, вяршанага партыяй Леніна — Сталіна. Ён (Заслонаў) вымушаны часта пераходзіць на дэмагяцкі агульных ішрых сказаў".

І хача ў фільме выразна праглядаліся ўсе паказчыкі "ідэянасці", але, аказваецца, у лакальных аперацыях у Аршанскім дэпартамеце "...слаба паказана ўсенароднасць партызанскага руху, якая так характэрна для Беларусі..."

Мала таго, ставіліся задачы маштабнай этапі:

"Недостаточно полно отражены жизнь и деятельность партизанского отряда и его руководящего партийного звена".

"Связь партизанского отряда с партией показана весьма слабо и невыразно".

Дазвольце, але ж задачу такую стваральнікі і не ставілі! Ды і выбіраць тады не было з чаго: ваенная літаратура

ўзроўню Васіля Быкава яшчэ толькі высіявала.

Значна пазней, у зусім іншую эпоху, калі стваральніку "Заслонава" ўжо не было на свеце, іх павучалі: "Тень партии заслонила подлинный облик этого героического человека. В фильме не нашло отражения и объяснения, как Заслонов переступил личную трагедию — судьбу репрессированного отца".

Але хто бы асмеляў паняць тую тэму ў 1949-м? Такіх прыкладаў у савецкім кінематографіі няма.

І хача галоўныя ролі зноў дасталіся масквічам, але "нашы" пераігрывалі іх: Глеб Глебаў у ролі папгольшчыка Кропкі амаль зашчыў героя ў дуэтных сценах, народны характар выразна выявіў абаяльны Уладзімір Дзядзюшка.

Вынік: Сталінскія прэміі стваральнікам.

З тае карціны і пачаў фарміравацца імідж мінскай кінастудыі: "Партызанфільм".

Зрэшты, у гэты ж час Сяргей Спашноў і аператар-франтавік Георгій Удвенкаў ставяць каляровы фільм-канцэрт "Родныя напевы". У сценах з'яўляюцца прозвішчы, з якімі доўгі час будзе звязаны лёс "Беларусьфільма": малады мастак Яўген Ганкін і мантажор Надзея Брыльянтшчыкава, жонка Корша.

На экране — артысты балета Аляксандра Нікалаева і Самёна Дрэчын, хор вёскі Влікае Падлессе, які быў

пераносіць на экран "Паўлінку", Корш-Саблін — "Пяць жаўранкі" і "Хто смеяцца апошнім".

Арыгіналы — на беларускай мове. Для ўсесаюзнага пракату іх перагучвалі на рускую. Пераклад рабіла Рагнеда Раманоўская, дачка пісьменніка Кузьмы Чорнага. Яна ж была адзіным спецыялістам-перакладчыкам яшчэ і з рускай на беларускую. Удала падбірала словы для супаўнення артыкуляцый ацёрскіх вуснаў пры перагучванні на іншую мову.

Заўважу: тады фільмы ў арыгінале здымаліся і на беларускай мове.

Студыя спакваля мацнее, як кажуць, павялічвае абароты.

Аляксандр Зархі ў 1955-м экранізуе п'есу Вітала Волскага "Несцерка". Ён апошні запрошаны з Масквы рэжысёр — надалей нацыянальнае кіно будзе ствараць, у асноўным, нашы "беларусьфільмаўцы".

У "Несцерцы" ва ўсіх ролях беларускія актёры. Але

"Карагод": Аня Камянкава, Валодзя Гуськоў, Леў Голуб.

Здымачная пляцоўка стужкі "Міколка-паравоз" (Леў Голуб з рупарам).

адкрыты перад вайной Геннадзем Цітовічам і тады ж бліснуў на канцэртах Дэкаві беларускага мастацтва ў Маскве, "Матроскі танец" у выкананні самадзейнага калектыву гомельскай чыгуначнай — я яго буду здымаць праз 15 гадоў у сваім першым музычным фільме "3 песняў у шлях".

МАЛАКАРЦІННЕ З КУПАЛАЎСКИМ

У другой палове 40-х у СССР пачынаецца перыяд "малакарцінны". На студыі выходзяць усяго па 2-3 фільмы на год, сродкаў для вялікіх пастановак не хапае. І выйсьце знайшлося: на стужку сталі фіксаваць лепшыя спектаклі. У Мінску — пастаноўкі Купалаўскага тэатра. Былы супрацоўнік "Белдзяржкіно" Аляксандр Зархі

Ляніда Бражніка, Мікалая Ворвулева. Танчаць Лізія Ражанава з Сямёнам Дрэчын, спявае харавая капэла Рыгора Шырмы, іграе Аркестр народных інструментаў Іосіфа Жыноўчыка.

Тут галоўнае: ёсць занятак для працаўнікоў у Чырвоным касцёле. У сценах тыя, хто, набіраючы досвед, будзь ствараць фільмы ўсё большай мастацкай значнасці, з кім і мне дзевяццацца супрацоўнічаць на здымачных пляцоўках: ветэран нацыянальнага кіно аператар Андрэй Булінскі, гукарэжысёр Васіль Дзёмкін, мастак-вікавец Юры Бульчаў, кампазітар Юры Бяльзашкі —

карціны я пачынаю адліць свайго "жыцця ў кіно".

Яна здымалася на старым, ужо зруйнаваным вакзале Гродна і ў ваколіцах горада. Мне даверылі збіраць масоўку — людзей адпаведнага выгляду. А Леў Уладзіміравіч, вярта алнчыць, сфармаваўся як рэжысёр у эпоху "нямога" кіно, дзе знешнасць чалавека быццам бы ўжо азначала характар і ўчынкі экраннага персанажа.

І вось я на веліку калаваў па горадзе ў пошуках тыпажоў, згаданых Голубам. Заданні былі прыкладна такія: 10 сівых дам інтэлігентнага выгляду, 15 параў — свецкія жанчыны з мужчынамі сяродніх гадоў, з імі 10 хлопчыкаў і 15 дзівуцьнак

На здымках фільма "Дзівуцьныка шукае бацьку".

рознага ўзросту. 5 няголеных пралетарыяў, адзін бязногі інвалід, 6 цёткаў базарнага выгляду... І гэтак далей, у залежнасці ад аб'екта здымак.

Канешне, здымаліся "ў мяне" розныя маіх сяброў. Мільгае ў масоўцы мая любімая бабуля, "засявішчы" і школьныя таварышы, якія цяпер жывуць у Мінску: мастацтвазнаўца Барыс Крэпак і ваенны пенсіянер, народны майстар Міша Канахавіч.

З вёскі Баліненты з-пад Сапошкіна я кожную раніцу ўкрытым трузавіку прывозіў у Гродна на здымкі сялян у польскіх "камзізльках" і "марынарках". У вёсцы калгаснікі падлапчывалі да мяне, юнака, каб толькі адабраў іх: у калгасе за працадзень плацілі капейкі, а ў кіно — 30 рублёў, дый без асаблівых высілкаў!

Леў Уладзіміравіч вёў здымку сам, усю змену не выпускаючы з рук рупара — радыёўзмашчэння яшчэ не было. Цягнуў і па паўтары змены — да старасці, не ведаючы стомы. Слікаваўся кефірам і чашыком — тым, здаецца, і трываўся.

Ён адразу заўважыў мой інтарэс да яго ўспамінаў пра Якава Пратазанава, у якога разам з Юліем Райзмамам яму даводзілася працаваць

асістэнтам, пра Льва Куляшова і яго жонку-актрысу Аляксандру Хахлову, пра іншых калегаў, якія сталі класікамі кіно.

Менавіта ён пачаў тлумачыць мне тэхналогію здымак — з прэзента, буйных планаў, дуэтных сценаў "васымёркай" — законы мантажу, стыкаў планаў.

У працы патрабавалі дакладнасці нават у дэталі. Нехта бурчэў: "Якая розніца, у якіх ботах нямецкі салдат на далёкім плане? Хто гэта ўбачыць?" На што Голуб адказваў коротка: "Я".

Нічога пустога я ад яго не чуў, усе размовы — толькі пра кіно.

Аднойчы, ужо праз шмат гадоў, маскоўскі таксіст у форменнай васмікутавай фуражцы стаў у мяне расп'яваць пра справы на "Беларусьфільме" — з чаго б гэта? Ён аказаўся Валодзем Гуськоўвым, выканаўцам ролі Міколка. Пазнаў мяне, а я яго — мажнага ўжо дзядзьку, — вядома ж, не.

Я працаваў у Голуба і на яго бадай лепшым фільме "Дзівуцьныка шукае бацьку" з непаўторнай Анечкай Камянкавай.

Фільм здымаўся ў Мазыры і ў яго наваколлі. Для адной з ключавых сценаў мне было даручана сабраць масоўку з дзівуцьнак, равеснікаў маленькай герані. Што можа быць прасцей: я абегаў некалькі дзівуцьных садкоў непадалёк ад плошчы, дзе планаваліся здымкі вялікай складанай сцэны. Растлумачыў выхавальцам і бацькам, як трэба апрануць малых артыстаў — у "даваенныя" сарафанчыкі, фартушкі, сандалікі.

І вось — жарт лёсу: недзе тут, у масоўцы зацёрлася будучая заслужаная артыстка краіны, актрыса кіно і Тэатра кінаакцёра Святлана Сухавей!

Паводле ролі, Анечка Камянкава павінна была наўзрыд плакаць. Голуб дабіваўся ад пляцдовай дзівуцьнікі хача б якой эмоцыі, але дзіця яго не разумела. Ён распытаў ёй пра яе ўнутраны свет, пачушы... І на пытанне "Вось што ты цяпер адчуваеш? Што ў цябе ўнутры?", дзіця шыцра адказала: "Кішкі".

Старэйшы працаўнік кінастудыі — 1926-га года нараджэння — аператар гэтага фільма Алег Аўдзееў захоплены ідэяй паставіць у Мінску помнік малой герані. Ёсць ужо і эскіз.

Голуб здымаў толькі дзіцячыя фільмы: "Анюціна дарога", "Паланез Агінскага", "Плывіць едзе ў Прагу", "Вуліца малодшага сына". На гэтыя яго карцінах 50 — 70-х гадоў было выхавана не адно пакаленне.

Уладзімір АРЛОЎ, кінарэжысёр

Фота з архіва аўтара і з Сеціва

Працяг — у наступных нумарах "К".

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". Новы раздзел — "Сусвет Язэпа Драздовіча".
- Выставы:**
- Выставачны праект Зоі Літвінавай "Знакі творчай волі" — з 19 снежня да 19 студзеня 2020-га.
- Выстава акварэльных твораў Уладзіміра Рынкевіча "Зямное і небаснае" — да 12 студзеня 2020-га.
- Выстава "Аман: жамчужына Усходу. Рамесная спадчына" з калекцыі Нацыянальнага музея Султаната Аман — да 19 студзеня 2020 года.
- Выстава "Рускі імпрэсіянізм" — да 10 студзеня 2020-га.
- Выстава "Шрага Царфін."

Рух да святла — да 19 лютага 2020-га.

■ Выстава "Заўсёды гатовы, храбрствуючы..." Мастак і вобраз Прорысы і абразы XVIII — XIX стст. — да 1 лютага 2020-га.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАў. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразу традыцыйнага ручніка.
- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломалляцэнні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытнае Беларусь".

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

Х Мінскі міжнародны Калядны оперны форум

- 14 — "Севільскі цырульнік" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Расіні (спектакль Нацыянальнай оперы Украіны).
- 15 — "Турандот" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні. У партыі Ліу — Клаудыя Канг (Карэя), партыі Калафа — Томас Пол (Аўстрыя). Дырыжор — Алег Лясун.
- 16 — "Лятучыя мышы" (аперэта ў 3-х дзеях) І.Штрауса. Дырыжор — Іван Касцяных.
- 17 — "Кармэн" (опера ў 3-х дзеях) Ж.Бізе.

У МІНСКУ ГАЗЕТА "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Праспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ Бестарміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.

■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.

■ Акцыя "Воляе п'яніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
- Выстава "Усход — Захад" (калекцыя твораў усходняга і заходнеўрапейскага мастацтва князёў Дандуковых-Карскавых — да 12 студзеня 2020-га).

■ Навагодні выставачны праект "Музей ёлечных цацак" — да 20 студзеня 2020-га.

■ Выстава мастака-пастаноўчыка Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра Іліі Падкапаева "ХРАНАТОП 2.1... Простора/час 2.1." (у галерэі музея).

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ ЭЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."

■ Выстава ёлечных цацак савецкага перыяду "У гоці да казкі" — да 14 студзеня 2020-га.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАўНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.

■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."

■ Выстава "Беларускі рубель. Гісторыя ў чэрцы стагоддзя" — да 21 снежня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і населеныя прыбярэжныя раслін".
- "Хвойны тып лесу і населеныя змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Выстава "Магія дзікіх птушак" — да 1 лютага 2020-га.
- Атракцыён "Стужачны лабірынт".
- Атракцыён "Лазеры квэст".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выставачны праект "Час гарбаты" з фондаў музея — да 20 студзеня 2020-га.
- Выстава "Дзівы антычных цывілізацый" — да 15 студзеня 2020-га.
- Гістарычны квэст "Тямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай

У партыі Хазз — Адам Дзігэль (ЗША), у партыі Эскамілью — Яніс Апейніс (Латвія), Дырыжор — Андрей Галанай.

- 18 — Гала-канцэрт зорак сусветнай оперы. Дырыжор — Джанлука Марчана (Італія).
- 19 — "Стварэнне свету" (балет у 2-х дзеях) А.Пятрова. Дырыжор — Андрей Галанай.
- 20 — "Бахчысарайскі фантан" (балет у 2-х дзеях) Б.Асаф'ева. Дырыжор — Мікалай Калядка.
- 20 — Канцэрт "Навагоднія рандэву". Камерная зала імя Л.П.Александроваўскай. Пачатак у 18.30.
- 21 — "Яўген Анегін" (опера ў 3-х дзеях) П.Чайкоўскага. Дырыжор — Алег Лясун.

кіёскі "Белсаюздрук"

ст.м. "Наміга", вул. М. Багдановіча.

Праспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Праспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях"; "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
- Выстава "Станіслаў Манюшка. 18 гадоў каханя і творчасці ў Вільні" — да 10 студзеня 2020-га.

ГАСЦЁўНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14.
Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Вялікія людзі ў фарфоры" — да 15 снежня.
- Майстар-класы: "Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4.
Тэл.: 294 91 96.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінематографу".
- Выстава "Горад над вольнай Нявой" — да 22 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАўНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Вяртаючы час", прысвечаная 75-годдзю музея — да 31 снежня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выставачны праект "Час гарбаты" з фондаў музея — да 20 студзеня 2020-га.
- Выстава "Дзівы антычных цывілізацый" — да 15 студзеня 2020-га.
- Гістарычны квэст "Тямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай

і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейска, 1.

- Выстава работ Анатоля Ляцко "З любоўю да пейзажу" — з 21 снежня да 18 лютага 2020-га.
- Ратуша:**
- Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гоці да Панае Каханку".
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
- Тематычная экскурсія з элементамі квэста для дзяцей "Інтрыгі Купідона".
- Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
- Квэст "Белы слон".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Правадзненне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясялення.
- Музейная фоталяпоўка.

ДЗЯРЖАўНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
- Выстава "Песняры зямлі беларускай. Міцкевічы: ад Адама да Канстанціна".
- Тематычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Тямніцы дома Песнера".
- Акцыі:**
- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).
- Вішэванне ад музея, фотасесія "У дзень вясялення — у музей!"

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

■ Абноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывапісу" (візуальная рэтрспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).

■ Выставачны праект з цыкла "Асабісты гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk" — да 29 снежня.

■ Персанальная фотарт-выстава Тамера Малака "Канданасны думак" — да 15 снежня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
- Выстава "Дамскае штучкі" — да 20 студзеня 2020-га.
- Выстава графічных работ "Графіка года" — да 8 снежня.
- Выстава сучаснага мастацтва "Мінск — Парыж" — да 19 студзеня 2020-га.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Выставачныя праекты:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
- "Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі".
- "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."
- Рэдкія галаграфы з серыі "Скарбы Зямлі Беларускай" — да 12 студзеня 2020-га.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
Тэл.: 321 24 30.

■ Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распаўняюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8.
Тэл.: 321 24 30.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульні "Карэты майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁўНЯ "ВЫСОКАЕ МЬСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Выстава скульптуры, графікі і жывапісу Данііла Міле і Аляксея Урублеўскага "Крыніца" — да 8 снежня.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАўЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.
Тэл. (8-01597) 2 14 70.

- Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудакчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
- Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
- Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудакчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (казя).

- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

- Выстава твораў Марыі Пяшун "Хаос маіх думак" — да 16 снежня.
- Фотопраект вядомага ўкраінскага дызайнера Кацярыны Потлавай Ethno Fashion by Potlova — да 16 снежня.
- Выстава "Малое-Вялікае", прысвечаная Году малой радзімы, — з 16 снежня да 5 студзеня 2020-га.
- Арт-праект "Адвечная прыгажосць" — з 19 снежня да 18 студзеня 2020-га.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

- Персанальная выстава Алесі Скарабегатай "Дагтыльскія" — да 20 снежня.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл/факс: 154 04 44.

- 14, 15 — "Шлюб з ветрам" (песня ў адной дзеі) Я.Карннга, К.Аверкавай. Прэм'ера.
- 21 — "Навагоднія вандроўкі ў Парыж" (святочны спектакль) С.Навуменка. Пачатак аб 11-й і 14-й.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 17, 18, 19, 20 — Навагодні спектакль "Казка Дзеда Мароза" і танцавальна-забавульняя праграма "Дзень, Дон і чароўны гадзіннік". 17 снежня пачатак аб 11-й і 14-й, 18, 19, 20 — у 10.30 і 13.30.